

T. C.
SIIRT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

**10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUL REHBERLİK
SERVİSİNDEN YARARLANMA DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ**

Mesut YILMAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mehtap SARAÇOĞLU

SIIRT-2019

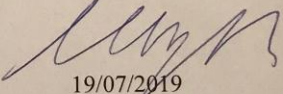
T.C.
SIIRT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Siirt Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerinin İncelenmesi " adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

19/07/2019
Mesut YILMAZ

T.C.
SIİRT ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Dr. Öğr. Üyesi Mehtap SARAÇOĞLU danışmanlığında, Mesut YILMAZ tarafından hazırlanan bu çalışma 19/07/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. İlhami BULUT
Jüri.Üyesi (Tez Danışmanı) : Dr. Öğr. Üy. Mehtap SARAÇOĞLU
Jüri.Üyesi : Doç. Dr. Cemal AKÜZÜM
Jüri.Üyesi : Dr. Öğr. Üy. Sevda KOÇ AKRAN
Jüri.Üyesi : Dr. Öğr. Üy. Yusuf SÖZER

İmza:
İmza:
İmza:
İmza:
İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.
19 /07/2019
İmza
Doç. Dr. Veysel OKÇU
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	V
ABSTRACT	VI
KISALTMALAR LİSTESİ	VII
TABLOLAR DİZİNİ	VIII
ŞEKİLLER LİSTESİ	X
ÖNSÖZ	XI
GİRİŞ	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Önemi.....	5
Araştırmanın Amacı.....	6
Problem Cümlesi.....	6
Alt Problemler.....	6
Araştırmanın Varsayımları.....	7
Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
Tanımlar.....	8
BÖLÜM I	9
KURAMSAL ÇERÇEVE	9
1.1. Rehberlik Kavramı.....	9
1.2. Rehberlik Prensipleri.....	11
1.3. Ortaöğretim Kurumlarında Rehberlik Hizmetleri.....	13
1.4. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerinin Gelişimi ve İhtiyacına İlişkin Faktörler.....	15

1.5. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Modelleri.....	15
1.5.1. Hizmet modeli.....	16
1.5.2. Süreç Modeli.....	18
1.5.3. Görevler Modeli.....	19
1.5.4. Kapsamlı Rehberlik Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri.....	19
1.6. Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Sınıflandırılması.....	20
1.6.1. Kişi sayısına göre.....	21
1.6.2. Temel işlevlerine göre.....	22
1.6.3. Problem Türüne Göre Rehberlik Hizmetleri.....	22
1.7. İlgili Çalışmalar.....	28
1.7.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	28
1.7.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	32
BÖLÜM II.....	35
YÖNTEM.....	35
2.1. Araştırmanın Modeli.....	35
2.2. Evren ve Örneklem.....	35
2.2.1. Katılımcıların Demografik Değişkenlerinin Dağılımı.....	36
2.3. Veri Toplama Aracı.....	38
2.4. Verilerin Toplanması.....	39
2.5. Verilerin Analizi.....	40
BÖLÜM III.....	42
BULGULAR VE YORUMLAR.....	42
3.1. 10. Sınıf Öğrencilerinin Rehberlik Servisine İlişkin Görüşleri.....	42
3.1.1. 10. Sınıf Öğrencilerinin Rehberlik Servisine İlişkin Boyutlar Temelinde Genel Görüşlerine Göre Bulgular.....	42
3.1.2. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeyine Ait Bulgular.....	43

3.1.3. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Değişkenlere Göre Dağılımı	50
BÖLÜM IV	62
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	62
4.1. Tartışma ve Sonuçlar.....	62
4.1.1. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisine İlişkin Boyutlar Temelinde Genel Görüşlerine Göre Sonuç ve Tartışma	62
4.1.2. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisini İhtiyaç Olarak Görme Durumundaki Genel Görüşlerine Göre Sonuç ve Tartışma	63
4.1.3. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinden Çekinmeden Kendi İstekleriyle Gitme Durumundaki Genel Görüşlerine Göre Sonuç ve Tartışma	65
4.1.4. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinde Danışmana Güven Duyma ve Kendine Yakın Görme Durumundaki Genel Görüşlerine Göre Sonuç ve Tartışma	67
4.1.5. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisine İlişkin Sosyal Sorunlar Boyutundaki Genel Görüşlerine Göre Sonuç ve Tartışma.....	69
4.1.6. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisine İlişkin Eğitsel ve Mesleki Sorunlar Boyutundaki Genel Görüşlerine Göre Sonuç ve Tartışma	70
4.1.7. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisine İlişkin Kişisel Sorunlar Boyutundaki Genel Görüşlerine Göre Sonuç ve Tartışma.....	71
4.2. Öneriler	72
4.2.1. Araştırmacılar İçin Öneriler	73
4.2.2. Uygulayıcılar İçin Öneriler	73
KAYNAKÇA	75
EKLER.....	84
EK I - ARAŞTIRMA İZİNİ	84
EK II- ÖLÇEK İZİNİ.....	85
EK III. KİŞİSEL BİLGİ FORMU.....	87

EK IV - ÖĞRENCİ ANKETİ.....	89
ÖZGEÇMİŞ.....	92

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUL REHBERLİK SERVİSİNDEN
YARARLANMA DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ****Mesut YILMAZ****Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mehtap SARAÇOĞLU****2019, Sayfa: 92**

Bu çalışmanın amacı 10. sınıf öğrencilerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinden yararlanma düzeylerini incelemektir. Araştırma evrenini Siirt il merkezinde öğrenim gören 10. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklem, 2019 yılında, Siirt il merkezinde beş farklı lise türünde öğrenim gören 896 ortaöğretim 10. sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmada öğrencilere “Kişisel Bilgi Formu” ve araştırmada veri toplama aracı olarak Oran (2013) tarafından geliştirilen “Öğrenci Anketi” uygulanmıştır. Öğrencilerin okul rehberlik servisinden yararlanma düzeylerinin ölçek alt boyutlarına vermiş oldukları yanıtlara göre incelendiği çalışmada elde edilen sonuçlara göre, öğrencilerin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri alt boyutlarının tümünde orta düzey katılım gösterdiği görülmüştür. Ayrıca, öğrencilerin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmet alanları alt boyutlarından en yüksek katılım gösterdiği yararlanma boyutunun “Danışmana güven duyma” alt boyutu olduğu görülmektedir. En düşük katılım gösterilen alt boyutun ise “İhtiyaç olarak görme” alt boyutu olduğu bulunmuştur.

10. sınıf öğrencilerinin demografik değişkenlerine göre okul rehberlik servisinden yararlanma düzeylerinin farklılıklarına ilişkin sonuçlara göre, daha önce okul rehberlik servisinden yararlanma durumu bakımından tüm alt boyutlarda farklılığın anlamlı olduğu görülmüştür. Ayrıca, not ortalaması ve anne eğitim düzeyi bakımından okul rehberlik servisinden yararlanma alt boyutlarının farklılığının anlamlı olduğu bulunmuştur.

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda, Siirt il merkezindeki 10. sınıf öğrencilerinin okul rehberlik servisinden yararlanma düzeylerine ilişkin güncel durum hakkında bilgi edinilmiştir. Sonuçların sonraki araştırmalara ve okul rehberlik servisine yönelik düzenlemelere yönelik katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Ortaöğretim, Öğrenci Kişilik Hizmetleri, Rehberlik Hizmetleri.

ABSTRACT
MASTER THESIS
EXAMINATION OF BENEFITTING OF 10TH GRADE STUDENTS FROM
SCHOOL COUNSELING AND GUIDANCE SERVICES

Mesut YILMAZ

Thesis Advisor: Assistant Professor Mehtap SARAÇOĞLU

2019, Page: 92

The aim of this study is to examine the level of benefiting from guidance and psychological counseling services of 10th grade students. Population was the 10th grade students in Siirt City Centre. The sample of the research included 896 10th grade students in five different high schools in Siirt City Centre. Personal Information Form and “Student Questionnaire” developed by Oran (2013) were used as data collection tools in the research. According to the results obtained from the demographic variables and perceptions regarding school guidance and psychological counseling services, it was seen that the students had medium level participation in all sub-dimensions of guidance and psychological counseling services. In addition, it is seen that the dimension of beneficitation of the students in the sub-dimensions of guidance and psychological counseling services is the sub-dimension of “Trusting the school counselor”. The sub-dimension with the lowest participation was found as the sub-dimension of “perceiving school guidance services as a need”. According to the findings of the differences in the level of school counseling and guidance services according to the demographic variables of the 10th grade students, it was seen that the difference in all sub-dimensions was significant in terms of the utilization of school counseling and guidance services before. In addition, it was found that the difference of the sub-dimensions of school counseling and guidance services in terms of grade point average and mother education level was significant. In the light of the results obtained from the study, information about the current situation regarding the perceptions and opinions about school counseling and guidance services of 10th grade students in Siirt City Center was obtained. It is thought that the results may contribute to the arrangements for advanced research and school counseling and guidance services.

Keywords: Guidance, Guidance Services, High School, School Counseling, Student Personality Services.

KISALTMALAR LİSTESİ

ANOVA	: Tek yönlü varyans analizi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ÖKH	: Öğrenci Kişilik Hizmetleri
Sd	: Serbestlik derecesi
SS	: Standart sapma
\bar{x}	: Ortalama
vb.	: Ve benzeri

TABLOLAR DİZİNİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Sayfa No:</u>
Tablo 1. Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri	36
Tablo 2. Öğrenci Anketinin Alt Boyutları ve Cronbach-Alfa Katsayıları	39
Tablo 3. Aritmetik Ortalama Aralıkları ve Anlamları.....	40
Tablo 4. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeyleri Alt Boyutlarına Ait Bulgular	43
Tablo 5. 10. Sınıf Öğrencilerinin İhtiyaç Olarak Görüp Görmeme Sebebiyle Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	44
Tablo 6. 10. Sınıf Öğrencilerinin Çekinmeden Yardım Alma Sebebiyle Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	45
Tablo 7. 10. Sınıf Öğrencilerinin Danışmana Güven Duyma ve Yakın Hissetme Sebebiyle Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	46
Tablo 8. 10. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Sorunlar Sebebiyle Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	47
Tablo 9. 10. Sınıf Öğrencilerinin Eğitsel ve Mesleki Sorunlar Sebebiyle Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	48
Tablo 10. 10. Sınıf Öğrencilerinin Kişisel Sorunlar Sebebiyle Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine İlişkin Dağılımı ve Standart Sapma Değerleri	49
Tablo 11. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Durumu Görüşlerinin Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	50
Tablo 12. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeyi Alt Boyutlarının Lise Türüne Göre Karşılaştırılması	52
Tablo 13. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeyi Alt Boyutlarının Daha Önce Rehberlik Hizmeti Almış Olma Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması	54
Tablo 14. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeyi Alt Boyutlarının Not Ortalaması Değişkenine Göre Karşılaştırılması	55
Tablo 15. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisine İlişkin Yararlanma Düzeyi Alt Boyutlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	57

Tablo 16. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisine İlişkin Yararlanma Düzeyi Alt Boyutlarının Baba Eğitim Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	58
Tablo 17. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisine İlişkin Yararlanma Düzeyi Alt Boyutlarının Anne Eğitimi Değişkenine Göre Karşılaştırılması	60

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlığın Hizmet Alanları 21

ÖNSÖZ

Okulda rehberlik akademik ve mesleki başarının yanı sıra öğrencileri sosyal ve ruhsal açıdan da ele aldığı için eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Eğitim sistemimizde gün geçtikçe rehberlik kavramının yeri sağlamlaşmakta ve rolü artmaktadır. Artan bu rol okuldaki rehberlik servisinin de işlevselliğini artırmıştır. Bu işlevsellik alanlarından biri de rehberlik servisinden öğrencilerin ne düzeyde yararlandığını kavramaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada 10. sınıf öğrencilerinin okul rehberlik servisinden yararlanma düzeyleri incelenmiştir.

Tez çalışmam sırasında gerekli desteği ve yardımı esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehtap SARAÇOĞLU'na, bu zorlu süreçte benden manevi desteklerini esirgemeyen, güvenlerini sürekli arkamda hissettiğim annem Nafiye YILMAZ ve babam Eşref YILMAZ'a, kardeşlerim ve isimlerini sayamadığım birçok arkadaşşıma teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Bu bölüm araştırmanın problemini, alt problemlerini, amacını, önemini, varsayımlarını ve sınırlılıklarını içermektedir.

Problem Durumu

Öğrenciler için yeni davranışların içselleştirilmesinde sosyal hayatın ve etkileşimlerin önemi oldukça fazladır. Çocukluk ve ergenlik döneminde, öğrencilerin gün içerisinde zamanlarının büyük bir kısmını geçirdikleri okul ortamında etkin davranışları içselleştirebiliyor olmaları gerekmektedir (Susman & Rogol, 2004). Okul ortamında öğrencilerin, öğretmenleri ve akranlarıyla kurdukları iletişim neticesinde, kabul gören davranışların neler olduğunu öğrenmeleri ve kendi seçimlerine yönelik ne gibi aksiyonlar alabileceklerini belirlemeleri mümkün olacaktır. Sosyal Öğrenme Kuramı'nda da belirtildiği üzere, insanlar doğumdan itibaren, hayatları boyunca çevresindeki diğer bireyler ve nesnelere ile etkileşim halinde olarak öğrenmeyi gerçekleştirmektedirler (Aydın, 2007; Bandura, 1977). Kurulan etkileşimler neticesinde, bireylerin davranışlarında değişim ve dönüşümler gözlenmektedir. Bazı davranışlar, erişkinlerin çocuklara yeni davranışlar kazandırmak üzere rol model olmasıyla gerçekleşmektedir. Kişilerin, çevresindeki diğer insanları ve çevresel uyarıları gözlemleyerek, etkileşim ve iletişim kurmasıyla öğrenme gerçekleşmektedir. Toplumsal bağlamda, bireylerin istenilen davranışları içselleştirmesinde eğitimin önemi yadsınmaz.

Eğitim, bireyleri topluma hazırlayan ve normları nesilden nesile aktaran önemli bir kavramdır. Eğitim, ailede başlayıp okul ve çevrede sürdürülen, kişilerin topluma faydalı bireyler olması için geliştirilen akademik, psikososyal, fiziksel nitelikler ve koşulların toplamının bireylere sunulduğu bir platformdur. Eğitim, toplumdaki gelişmelerden ilham alan, değişim ve gelişim gösteren sistemleri kapsamaktadır. Günümüzde, geleneksel eğitim anlayışı olarak nitelendirilebilecek öğretmen ve müfredat temelli eğitimin yerini birey odaklı olan yeni hizmetler almıştır (Erkan, 2004; Gysbers, 1990; Yeşilyaprak, 2003).

Yaşamı devam ettirebilmek adına belli ihtiyaçların (fiziksel, barınma, sevgi ve aidiyet gibi) giderilmesine yönelik bir güdülenme söz konusudur. Maslow'un (1943) İhtiyaçlar Hiyerarşisi'nde belirtildiği üzere, bireylerin öncelikli olarak fiziksel ve güvenlik ihtiyaçlarının giderilmesi, bunlara dayalı olarak sosyal ihtiyaçlarının ve kendini gerçekleştirme ihtiyaçlarının karşılanabileceği öne sürülmüştür. Kişilerin sosyal hayatlarında ihtiyaç duydukları aidiyeti sağlayabilmek ve kendilerini gerçekleştirebilmeleri adına, sahip olduğu özellikleri geliştirebilmesi ve yeni davranışlar kazanması gereklidir. Bu doğrultuda, örgün eğitim bireylere kendini gerçekleştirme ve toplumda kabul görme konusunda yeterlilikler sunabilmektedir.

Sosyal hayattaki sorumluluk ve rollerin günümüz koşullarında hızlı bir biçimde gelişmesiyle birlikte, bireyler topluma uyum sağlamaktan ziyade, toplumda karşılaştıkları güçlüklerle baş etme yollarını aramaya başlamışlardır. Her gelişimsel dönemde görülebilecek bu durum, özellikle hızlı değişim ve dönüşümün görüldüğü ergenlik döneminde kendisini çok daha fazla göstermektedir. Ergenlik, çocukluk ve erişkinlik dönemi arasında görülen hızlı bir geçiş dönemi olarak tanımlanmaktadır (Kınık, 2000; Santrock, 2010). Ergenlik döneminin getirdiği hızlı gelişim hem fiziksel hem de duygusal açıdan radikal değişikliklere yol açmaktadır (Kılıççı, 1992). Bu değişikliklerle baş etmenin yanı sıra, düşünce dünyası gelişen, daha çok geleceğe ve varoluşuna ilişkin sorgulamalara yönelen ergen bireyler için hayat zorlayıcı bir hale gelebilmektedir (Susman & Rogol, 2004). Aynı zamanda, ebeveynleri ile ayrışma evresinde olan ergen bireyler için kişilerarası ilişkilerinin yeni bir boyut kazanması, karşılaşılabileceği güçlüklerin çok boyutlu olmasına zemin hazırlamaktadır. Bu doğrultuda, okullardaki rehberlik servisinin ortaokul düzeyinde eğitim gören öğrencilere bu gibi zorluklarla başa çıkabilmeleri ve problem çözebilmeleri için destek olması amaçlanmıştır.

Eğitim sistemi içerisinde öğrencilere sağlanan rehberlik hizmeti öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirme konusunda destekleyici hizmetler sağlamaktadır (Özbay, 2003). Problem çözme kabiliyeti yüksek olan bireylerin hayatta karşılaştığı zorluklarla baş edebilme yetisi daha yüksek olacağı için, istediklerini elde etme konusunda daha kararlı ve istikrarlı olmaları söz konusudur. Bu yüzden, ergenlik dönemindeki

bireylerin, sağlıklı ve etkin problem çözme becerileri geliştirmesinin, öğrencilerin ergenlik döneminin getirmiş olduğu psikososyal gelişim özelliklerinin neticesinde yönelebileceği zararlı davranışların önüne geçebileceği düşünülmektedir (Kulaksızoğlu, 2002).

Ergenlik döneminde, bireyler çoğunlukla akranları tarafından kabul görme ve bir gruba ait olma güdüsü taşırlar. Bu yüzden, eylemlerinin başkaları tarafından kabul görmesi onlar için oldukça önemlidir. Ayrıca, başkaları tarafından kabul görmek amacıyla, riskli ve problemli davranışlara yönelimleri söz konusu olabilmektedir; çünkü kendileri artık çocuk değildir ve istedikleri davranışı sergileyebilir. Ergenlerin sahip olduğu benmerkezci tutum neticesinde kötü veya uyumsuz davranışlara yönelimleri daha fazla olabilmektedir. Bu durumun önüne geçmek ise çevresinde etkileşim kurduğu diğer bireylerin, ailesinin ve öğretmenlerinin onlara etkin başa çıkma yöntemlerini gösterebilmesi ve iyi birer rol model olmasıyla mümkün hale getirilebilir (Yörükoğlu, 2011).

Ergenlik dönemindeki bireyler için okul ortamında sağlanabilecek temel destekleyici hizmetlerden birinin rehberlik hizmetleri olduğu ve rehberlik hizmetlerinin bireylerin hayatlarında karşılaştıkları zorluklara yönelik çözüm yollarının neler olduğunun izah edilmesi konusunda önemli olduğu düşünülmektedir. Rehberlik hizmetleri, öğrencilere ilk aşamada karar verme konusunda yaşadıkları güçlüklerde yardımcı olmaktadır. Karar verme hususunda yaşanan zorluklar genellikle problem çözmede farklı seçenekler arasında kalmak veya etkin bir çözüm yöntemi bulamamak üzerine olmaktadır. Rehberlik hizmetleri kapsamında öğrencilere sağlanan psikolojik destek, kişilerin sahip olduğu güçlü ve zayıf yönleri göz önünde bulundurularak, söz konusu niteliklerin en iyi biçimde kullanılması hususunda kişiye yardımcı olmak şeklinde tanımlanabilir (Kuzgun, 1997).

Okul ortamı çocuklar ve gençler için, gelişimsel düzeyleri gözetilerek onların akademik, kültürel, sosyal, fiziksel ve psikolojik iyi oluşlarını sürdürmelerine yardımcı çevresel faktörleri içermektedir. Bu yüzden, okul ortamının yalnızca akademik içerik sunduğunu ve öğrencilerin bu yönde başarılı olmalarını gerektiren bir kurum olduğunu düşünmek doğru değildir. Bunun yerine öğrencilerin, kişisel özelliklerinin göz önünde bulundurulduğu ve sahip oldukları güçlü yönleriyle ve ilgi alanlarıyla neleri

başarabileceklerine ilişkin alternatifler sunan çok boyutlu bir yapı olduğundan bahsedilebilir (Doğan, 2001; Fox & Butler, 2009).

Okulların, öğrencilerin yalnızca akademik ve entelektüel gelişimlerini desteklemediği, özellikle psikososyal açıdan işlevselliğini geliştirerek sürdürülebilmek adına yol gösterici olduğu ve bu hususta yapılan düzenlemelerin günümüz koşullarına sürekli olarak uyarlandığı bilinmektedir. Özellikle, kişiler için yıpratıcı olabilen ergenlik döneminin daha işlevsel bir biçimde sürdürülmesi için rehberlik hizmetlerinin etkin bir rolü olabileceği düşünülmektedir.

Hayat boyu gelişim evrelerinin en önemlileri arasında yer alan ergenlik döneminin okul ortamındaki yansımalarının, çoğunlukla ortaöğretim düzeyinde olduğu görülmektedir. Öğrencilerin, içinde buldukları dönemin getirdiği hızlı değişimlere ayak uydurması, diğer yandan okulun görev ve sorumluluklarını yerine getirebilmesi oldukça zor bir hâl alabilmektedir (Bakırcıoğlu, 2000). Öğrencilerin ergenlik döneminde kimlik gelişimlerinin göz önünde bulundurulması ve kişisel niteliklerinin neler olduğunu ve nelerin üstesinden gelebileceklerinin anlaşılması, hayatlarının ilerleyen dönemlerinde yetkin bireyler olmalarına önemli katkılar sağlayacaktır.

Öğrencilerin kişisel, mesleki ve eğitsel alanlarda okul içerisindeki birimlerden destek almasının veya kendilerine destekleyici çevresel koşulların sağlanmasının sağlıklı psikososyal gelişim için öncül olduğu düşünülebilir çünkü zamanının çoğunu okulda geçiren çocuk ve gençler için bu ortam kendilerine yönelik olarak düzenlenmekte ve problemlerini çözebilme imkânı sunmaktadır. Bu bağlamda, okul rehberlik servisi aracılığıyla sağlanan hizmetlerin, öğrencilerin akademik başarıları ve eğitimlerinin yanında, onların kendini tanıma ve sorunlarını çözme konusunda neler yapabileceklerinin farkında olmalarına olanak sağlayabilmesi bakımından kilit bir rol üstlenmektedir. Okuldaki rehberlik servislerinin ergenlik döneminde olan ortaöğretim öğrencilerine yönelik olarak ne düzeyde ve nasıl hizmetler sağladığını belirlemek, öğrencilere daha uygun hizmetler sağlayabilme ve var olan durumu inceleyebilme açısından önemlidir. Bu bağlamda bu çalışmanın problemi, ortaöğretim öğrencilerinin okul rehberlik servisinden yararlanma düzeylerinin incelenmesi olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Önemi

Eğitim sistemi, öğrencilerin akademik ve entelektüel donanımını artırmanın ve başarılı olmalarını sağlamanın yanında, öğrencilerin toplumda yetkin bireyler olmaları için onları destekleyen kapsayıcı bir sistem olarak yapılandırılmıştır. Bu doğrultuda, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri, eğitim sisteminin içerisinde yer alan önemli bir süreçtir. Bir anlamda, rehberlik hizmeti, bireylerin kendilerine ve çevrelerine karşı uyumlu ve etkin bir tutum içerisinde toplumda kabul gören bireyler olmalarını sağlayan bir destek süreci olarak tanımlanabilmektedir.

Ortaöğretim düzeyinde rehberlik hizmetleri ele alındığında, ergenlik döneminin gelişimsel özellikleri gözeticiler, bu dönemin getirdiği zorlayıcı ve uyumu güçleştiren unsurlarla başa çıkabilmek açısından rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetinin önemli katkıları olabileceği düşünülmektedir. Hem ergenlik döneminin getirdiği hızlı değişimler hem de günümüz koşullarının getirdiği hızlı değişim ve dönüşümler çerçevesinde eğitim ve öğretimde yeni ve güncel uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışmanın, öğrenci görüşlerine dayalı olarak güncel durumun ele alınması, rehberlik servisinden ne ölçüde yararlanıldığı, sürecin ne ölçüde etkinleştirilebileceği hakkında hem uygulayıcılara hem de araştırmacılara bilgi verebileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin rehberlik servisinden yararlanma düzeylerinin ne olduğunun incelenmesi, yapılacak düzenleme ve değişikliklerin tam olarak öğrencilerin destek ihtiyacı olan alanlara yönelmesine katkı sağlayabilir. Günümüzde, hızlı toplumsal gelişim ve değişimlere paralel olarak, bireyin ihtiyaçlarının değişkenlik göstermesi, eğitim sistemi içerisinde yer alan rehberlik hizmetlerinin şartlara uygun bir biçimde düzenlenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda, öğrencilerin rehberlik servisinden yararlanma düzeylerinin ve hangi alanlarda yararlanıp yararlanmadıklarının incelenmesinin, düzenlemelerin incelenen alanlara yönelik nasıl gerçekleştirilebileceği hususunda katkılar sağlaması hedeflenmiştir. Ülkemizde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri konularında araştırmalar yapılmış olmakla birlikte (Oran, 2013; Topçu, 2014), 10. sınıf öğrencilerinin rehberlik servisi ile ilgili görüşlerini kapsayan çalışmalar kısıtlıdır. Bu çalışmanın günümüz koşullarında lise öğrencilerinin rehberlik

servisi hakkındaki görüşlerinin incelenmesi bakımından güncel veriler sunması ve gelecekteki programların geliştirilmesinde katkı sağlayabileceği öngörülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, 10. sınıf öğrencilerinin okul rehberlik servisinden yararlanma düzeylerini incelemektir. Bu doğrultuda bu çalışmada, ortaöğretim 10. sınıf öğrencilerinin okul rehberlik servisinden yararlanma düzeyleri, rehberlik servisini ihtiyaç olarak görüp görmeme, rehberlik servisinden çekinmeden yardım alabilme, danışmana güven duyabilme kişisel, eğitsel, mesleki ve sosyal alanlarda hizmet alma konularındaki yararlanma düzeylerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Bu amaç çerçevesinde aşağıdaki problem cümlesi ifade edilmiş ve alt problemlere yanıt aranmıştır.

Problem Cümlesi

Ortaöğretim 10. sınıf öğrencilerinin okul rehberlik servisinden yararlanma düzeyleri nedir?

Alt Problemler

1. Öğrencilerin okullarda rehberlik servisini ihtiyaç olarak görüp görmeme durumlarına göre rehberlik servisinden yararlanma düzeyi nedir?
2. Öğrencilerin rehberlik servisine çevreden çekinmeden kendi istekleriyle gidip gitmeme durumlarına göre rehberlik servisinden yararlanma düzeyi nedir?
3. Öğrencilerin rehber öğretmen/psikolojik danışmana güven duyma ve onu kendilerine yakın görme durumlarına göre rehberlik servisinden yararlanma düzeyi nedir?
4. Öğrencilerin sosyal problemlerin çözümünde ve çevresiyle ilişkilerini geliştirmede rehberlik servisinden yararlanma düzeyi nedir?
5. Öğrencilerin eğitsel ve mesleki rehberlik alanında rehberlik servisinden yararlanma düzeyi nedir?
6. Öğrencilerin kişisel rehberlik alanında ve kişisel problemlerin çözümünde rehberlik servisinden yararlanma düzeyi nedir?
7. Öğrencilerin okullarda rehberlik servisini ihtiyaç olarak görüp görmeme, rehberlik servisine çevreden çekinmeden kendi istekleriyle gidip gitmeme, rehber öğretmen/psikolojik danışmana güven duyma ve onu kendilerine yakın görüp

görmeme durumları, sosyal problemlerin çözümünde ve çevresiyle ilişkilerini geliştirmede, eğitsel ve mesleki rehberlik alanında, kişisel rehberlik alanında ve kişisel problemlerin çözümünde, rehberlik servisinden yararlanma düzeyleri arasında;

- a. Lise türü,
- b. Okul türü,
- c. Cinsiyet,
- d. Not ortalaması,
- e. Kardeş sayısı,
- f. Daha önce rehberlik servisinden danışmanlık hizmeti alıp almama durumu,
- g. Anne eğitim düzeyi,
- h. Baba eğitim düzeyi,
- i. Anne mesleği,
- j. Baba mesleği değişkenleri bakımından anlamlı farklılık var mıdır?

Araştırmanın Varsayımları

Araştırmanın dayandığı temel varsayımları şunlardır:

1. Bu araştırmada örneklem grubunun anketlere vermiş oldukları yanıtlar katılımcıların gerçek düşüncelerini yansıtmaktadır.
2. Araştırmanın örnekleminin evreni temsil edebilirlik açısından yeterli sayıda olduğu varsayılmaktadır.
3. Araştırmada kullanılan veri analiz yöntemlerinin, bulguları elde etmek açısından geçerli ve güvenilir yöntemler olduğu varsayılmaktadır.
4. Araştırmada kullanılan ölçüm araçlarının içerdiği soru maddelerinin değişkenleri ölçmek açısından geçerli ve güvenilir olduğu varsayılmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmanın evren ve örnekleme Siirt ili ile sınırlandırılmıştır.

2. Araştırmanın örneklemini 2019 yılı Siirt il merkezinde öğrenim gören 10. sınıf öğrencileriyle sınırlıdır.
3. Araştırma 896 öğrenciyle sınırlıdır.
4. Araştırmada değişkenlerin analizi, kullanılan ölçüm araçlarının içerdiği maddeler ile sınırlandırılmıştır.
5. Araştırmada elde edilen bulgular, kullanılan istatistiksel yöntemlerle sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Ergenlik: Çocukluk ve erişkinlik arasındaki gelişimsel bir geçiş evresidir (Santrock, 2010).

Rehberlik: “Rehberlik bireye kendini anlaması, çevredeki olanakları tanınması ve doğru kararlar vererek özünü gerçekleştirebilmesi için yapılan sistematik ve profesyonel bir yardım sürecidir” (Kuzgun, 1997).

Ortaöğretim: “İlköğretimden sonra öğrenimini sürdürmek isteyen öğrencileri teknik ve meslek alanları da dâhil olmak üzere üniversiteye hazırlamak için planlanan öğretim dönemi, lise, orta tadrısat” (Türk Dil Kurumu, 2019).

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servisi: “Eğitim- öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürüten servis” (MEB, 2015).

BÖLÜM I

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, rehberlik kavramı, rehberliğin tarihçesi, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin amacı ve kapsamı, ortaöğretimde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri ile ilgili literatür yer almaktadır.

1.1. Rehberlik Kavramı

Rehberlik kavramı, okul içerisinde kişisel, mesleki ve eğitsel alanlara yönelik hizmetleri kapsamı sebebiyle “şemsiye” bir terim olarak kullanılmaktadır (Myrick, 2011). Günümüzde Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR), bireyi kendisi ve toplumu için yetiştirmeyi amaçlayan çağdaş eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır (Yeşilyaprak, 2013). Ancak bu noktaya ulaşıncaya kadar geçtiğimiz yüzyıl içinde çok fazla mesafe katetmiştir. Okul rehberlik hizmetleri, günümüzde hâlihazırda okullarda kullanılan kapsamlı gelişimsel modele ulaşıncaya kadar tarih içinde pek çok farklı modele ve yaklaşıma dayanmıştır. Bunun en temel nedeninin, toplumun değişimiyle birlikte rehberlik hizmetlerinde de temel alınan yaklaşımlarda farklılıkların başlaması olduğu öne sürülmektedir (Myrick, 2011). ABD'deki PDR hizmetlerinin gelişimi tüm dünyadaki ve elbette ülkemizdeki PDR gelişimine de yön vermiştir (Meydan, 2014).

Modern eğitim kurumları, tümüyle öğrencilerin gelişimine odaklanan kurumlardır. Yalnızca akademik başarıya odaklanmak yerine öğrencilerin kişisel ve mesleki alanlarda da gelişimini desteklemek, potansiyellerini üst düzeyde kullanabilmelerini sağlamak okulun temel görevleri arasında yer almaktadır. Eğitim kavramı, geleneksel olarak yalnızca akademik bilgi sağlamayı kapsıyor olsa dahi günümüz koşullarında, okulların öğrencilere hem ruhsal hem de fiziksel iyi oluşlarını sürdürebilmek açısından çoklu hizmet sağlama gerekliliği ve önemi ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda, okul rehberliği, öğrencilere yönelik

psikolojik hizmetler, sağlık, sosyal yardım, özel eğitim ve rehberlik hizmetlerinin kombinasyonu olarak sağlanmaktadır (Tan, 1992).

Rehberlik, sağlamış olduğu çoklu hizmetler neticesinde kapsayıcı olan ve genel olarak eğitim sürecine dahil edilen bir hareket olarak nitelendirilmektedir. Öğrencilerin kendi yeteneklerine uygun meslekler seçmelerini sağlamak amacıyla, karşılıklı iletişim ve ilişki kurarak öğrencilerin yaşadıkları problemleri çözmelerinde yardımcı olan hizmetlerin bütünü olan rehberlik, özellikle 21. yüzyılda yaşanan hızlı toplumsal değişimlerin neticesinde, geleneksel eğitim modellerinden farklı olarak kişi odaklı hizmetlerle birlikte eğitim öğretim sürecine dahil olmuştur (Yeşilyaprak, 2003).

Geleneksel ve günümüz koşullarındaki eğitim öğretim anlayışı karşılaştırıldığında, geleneksel eğitimin öğrenci merkezli olmak yerine, daha çok öğretmen ve müfredat merkezli bir yapıda olduğu görülmektedir. Öte yandan, öğrenci merkezli olan çağdaş eğitim modelinde ise kişisel farklılıkların, güçlü ve zayıf yönlerin eğitim öğretim sürecinde verim almayı sağlayan önemli değişkenler olduğu savunulmaktadır. Bu doğrultuda, çağdaş eğitim modeli, öğrencilerin hem sosyal hem duygusal hem de fiziksel iyi oluşlarının sürdürülmesinde kolaylaştırıcı işlevi olabilecek yeni hizmetler ve faaliyetleri beraberinde getirmiştir (Myrick, 2011).

Rehberlik tanımı ele alındığında, araştırmacıların rehberlik hizmetlerinin kavramsallaştırılmasına ilişkin farklı görüşleri olduğu görülmektedir. Kuzgun (1997), rehberlik hizmetlerinin, kişilerin kendilerini anlamasında, dış faktörleri ve dış faktörün sağlayabileceği olanakları anlamasında yardımcı olabilecek ve kişilerin karar verme süreçlerinde kendi yeterliliklerini gözetmesinde kolaylaştırıcı işlevi olan süreç şeklinde tanımlamıştır.

McLaughin ve Bovair (1993) rehberlik hizmetlerinin öğrencilerin kişisel ve sosyal olarak kendilerini geliştirme konusunda sorumluluğu olan bir birim olduğunu savunmaktadır. Ayrıca, öğrencilerin kişisel gelişimini sağlamak adına rehberlik hizmetlerinin yansıtıcı ve değerlendirmeci işlevlerinin önemli olduğunu öne sürmektedir.

Yukarıda belirtildiği üzere, rehberlik hizmetlerinin öğrencilerin kişisel gelişimi açısından katkı sağlayabileceği alanlar aşağdaki gibi özetlenmiştir (Kuzgun, 1997):

1. Öğrencilerin kendilerini tanıması
2. Öğrencilerin dış çevrede karşılaşabilecekleri imkânların farkında olması
3. Güçlü yönlerinin farkında olması
4. Çevresine uyum sağlaması.

Kavramsal açıdan ele alındığında, rehberliğin farklı tanımları olmasına rağmen aynı ekseninde olduğu ve temelde öğrencilerin potansiyellerini en iyi şekilde kullanmalarına yönelik hizmetlerin bütünü olarak nitelendirilmesi açısından ortak paydada bulunduğu söylenebilir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde Frank Parsons tarafından 19. yüzyılda bir mesleki rehberlik hareketi olarak ortaya çıkan, “Psikolojik Danışma ve Rehberlik” (PDR) hizmetleri, Türk eğitim sistemine 1950’li yıllarda girmiştir. Bu tarihten sonra dünyada ve Türkiye’de meydana gelen politik, ekonomik, toplumsal ve teknolojik değişimler diğer her alanda olduğu gibi PDR alanında da pek çok değişimi beraberinde getirmiştir (Pişkin, 2006). Türkiye’de 50 yılı aşkın bir geçmişi bulunan PDR hizmetleri, başlangıcından itibaren daha çok okul ortamında, kriz odaklı ve “yönelme” ekseninde anlaşılan bir yardım alanı olmuştur. Ancak 21. yüzyılda toplum, psikolojik danışmanlık hizmetlerine giderek daha çok gereksinim duymaktadır (Yeşilyaprak, 2009).

Türk eğitim sisteminin genel amaçları çerçevesinde eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri; temelde öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine, eğitim sürecinden yetenek ve özelliklerine göre en üst düzeyde yararlanmalarına ve gizil güçlerini en uygun şekilde kullanmalarına ve geliştirmelerine yöneliktir (MEB, 2017). Bu bağlamda rehberlik hizmetleri bireylerin kendilerini tanımaları ve gerçekleştirmeleri için büyük önem arz etmektedir.

1.2. Rehberlik Prensipleri

Rehberlik kavramının temelini oluşturan prensipler ilk olarak bireyin bütün ve değerli olduğu görüşüne dayanmaktadır. Buna ek olarak otonomi (özerklik), özellikle kişilerin karşılaştıkları problemleri kendi yeterliliklerini kullanarak çözebilme kabiliyetini

kapsamakta ve bu doğrultuda verilecek destekleyici rehberlik hizmetlerinin temelini oluşturmaktadır (Baymur, 1975).

Hem ülkemizde hem de yurtdışında, rehberliğin prensiplerine ilişkin zengin bir literatür bulunmaktadır. Sözelimi Kuzgun (1997), rehberlik ilkelerini aşağıdaki gibi sıralamıştır:

1. Rehberlik hizmetlerinden yararlanmak gönüllülük esastır.
2. Rehberlik, hayat boyu destek alınabilecek bir hizmettir.
3. İnsan değerli bir varlıktır.
4. İnsanlar seçim iradesine sahiptir.
5. Gizlilik, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin esas koşuludur.
6. Rehberlik, tüm öğrencilere açık bir hizmet sunmaktadır.
7. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri eğitim öğretim sürecinden ayrı düşünülemez.
8. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinde kişisel farklılıkların gözetilmesi esastır.
9. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik hem bireye hem de sosyal çevreye karşı sorumludur.
10. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik, gerektiği koşullarla ilgili birimlerle işbirliği yapan bir birimdir.

Shirivastava (2003) ise rehberlik prensiplerini aşağıdaki biçimde sıralamaktadır:

1. Her bireyin karmaşık kişilik yapısı tüm tutum ve davranışlarıyla kendisini göstermektedir. Rehberlik hizmetleri kişilerin belirli alanlarda istenilen uyumunu sağlamak adına tüm kişisel özellikleri ve gelişim düzeyini göz önünde bulundurmalıdır.
2. İnsanlar birçok açıdan benzer olsa da insanların farklı yönlerinin farkında olmak ve bu doğrultuda yardım sağlamak gereklidir.

3. Rehberlik hizmetlerinin kişilerin hedeflerine ulaşmalarında ve hedefe yönelik davranışlarının neler olmasıyla ilgili kişiyle kurulan yardım ilişkisidir.
4. Rehberlik hizmetleri devamlılığı olan bir süreç olarak düşünülmelidir.
5. Rehberlik hizmetleri belirli bir kitleye ya da zümreye yönelik olmayan ve tüm herkesin yararlanabileceği hizmetlerdir.
6. Ebeveyn ve öğretmenlerin rehberlik servisiyle iş birliği yapması gereken durumların olması muhtemeldir.
7. Rehberlik hizmetleri toplumsal ve bireysel farklılıklara uyarlanabilir esneklikte olmalıdır.

Keççeoğlu (1999) rehberlik hizmetlerini ortak paydalarda buluşturarak aşağıdaki prensiplerin olduğunu ifade etmiştir:

1. Rehberlik hizmetleri kişi odaklı ve demokratik bir temele dayanır.
2. Rehberlik hizmetleri, kişilerin potansiyelini en iyi şekilde kullanabilmelerini temel alır.
3. Rehberlik hizmetleri eğitim sürecinde tamamlayıcı bir işleve sahiptir.
4. Rehberlik hizmetleri gönüllülük esaslıdır.
5. Rehberlik hizmetleri iş birliği yapılarak sürdürülür.
6. Rehberlik hizmetleri bireyin bütünlüğüne önem verir.

Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda, rehberlik hizmetlerinin eğitim sürecinde hem bireyin bütünlüğünü gözeten hem de sistemde tamamlayıcı işlev gören çok boyutlu bir yapıda olduğu düşünülmektedir.

1.3. Ortaöğretim Kurumlarında Rehberlik Hizmetleri

Ortaöğretim düzeyi, 15-18 yaş öğrencilerini kapsayan ve lise eğitiminin verildiği düzeydir. Ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin, yaşı ve gelişimsel özellikleri itibariyle kritik bir dönem içerisinde oldukları söylenebilir. Ergenlik döneminde olan öğrenciler için okul yaşamı ve diğer çevresel faktörler öğrencilerin hayatını zorlaştırabilmekte ve bunun sonucunda öğrenciler bazı uyum sorunları yaşayabilmektedirler (Yeşilyaprak, 2013).

Ergenlik dönemi, çocukluk ve erişkinlik arasındaki bir geçiş evresi olarak bilinmektedir (Santrock, 2010). Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre ergenlik dönemi 10 ile 19 yaş arasında görülmektedir fakat son tanımlama itibariyle WHO, ergenlik döneminin yaş aralığını 10 ile 24 olarak belirlemiştir (DSÖ, 2018).

Çoğu toplumda, ergenlik “puberte” ile eşleştirilir. Puberte, ergenlikte büyüme atağı ile cinsel kimliğin ortaya çıktığı, hızlı fiziksel değişimin görüldüğü dönem olarak tanımlanmaktadır (Santrock, 2010). Üreme organları ve genel vücut yapısındaki hızlı değişimler, ergenlik dönemindeki bireyleri erişkinliğe hazırlamaktadır. Bu hızlı değişimler kişilerde psikolojik, sosyal ve ahlaki değişimleri de beraberinde getirmektedir. Soyut düşünce kabiliyetinin artmasıyla birlikte kendisi, sosyal çevresi ve genel hayatıyla ilgili sorgulamalar yapmaya başlayan ergen bireyler için bu dönemin bir bireyleşme dönemi olarak tanımlanması söz konusudur.

Ergenlik döneminde kritik psikososyal değişimlerden biri, aileden duygusal olarak ayrılma sürecidir. Bu durum, ergen bireylerin kişisel değerlerinin ve özyetkinliğinin gelişimi için gereklidir. Diğer yandan, ergen bireylerin düşüncesiz, isyankâr ve cesur olduğuna yönelik basmakalıp düşünceler yaygındır (Yörükoğlu, 2011). Bu durumun aksine, genç bireylerin yaşadığı hızlı olgunlaşma sürecinin getirdiği psikolojik ve sosyal etkiler sebebiyle doğru davranışları sergilemekte zorlanabilecekleri göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle puberte ile birlikte hızlı çalışan hormonların duygu durum üzerindeki etkisi, ergenlerin fark edilir davranışlarının arkasında yatan en önemli sebepler arasında gösterilebilir (Kınık, 2000).

Biyolojik açıdan ele alındığında, ergenlik döneminin kişilerin en iyi zamanları olduğu söylenebilir. Özellikle bilişsel özellikler (hafıza, işleme hızı ve tepki süresi gibi) bakımından tam manasıyla gelişim özelliklerini tamamlayan ergen bireylerde farklı ve radikal düşüncelerin ortaya çıkması söz konusudur (Yörükoğlu, 2011).

Ergenlik döneminde olan öğrencilerin yaşadığı sorunlar özetlenirse, aşağıdaki alanlarda çoğunlukla sorun yaşadıkları belirtilmektedir (Çuhadaroğlu, 2000; Derman, 2008; Kulaksızoğlu, 2002; Yörükoğlu, 2011):

1. Hızlı fiziksel değişimler kişilerin utanç hissetmesine yol açar.
2. Romantik ilişkilerin önem kazandığı bu dönemde, toplumsal normlar gereği cinselliği yaşamaya yönelik koyulan kurallar ergen bireyleri kısıtlar.
3. Ergenlik dönemi bir aileden psikolojik ayrılma ve bireyleşme dönemidir.
4. Ergenlik dönemi psikososyal gelişim özelliği olarak aile üyelerinin yerini akranlar alır. Akran grupları içerisinde aidiyet hissetmek isteyen ergen bireyler için ailesinin düşüncesinden çok akran çevresinin düşüncesi önem kazanmaya başlar.
5. Bireyleşmenin bir sonucu olarak, ergenlik döneminde problemlili davranışların görüldüğü ve risk içeren davranışların arttığı görülmektedir. Ergenlik döneminin bireyleşme açısından kritik bir dönem olmasının yanısıra bu durum, ortaya çıkan benmerkezci düşüncelerden kaynaklanmaktadır.

1.4. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetlerinin Gelişimi ve İhtiyacına İlişkin Faktörler

Toplumsal değişimler ve teknolojinin hızlı gelişimi sonucunda bireylerin ihtiyaçlarının farklılaşması söz konusu olmuştur. Bu farklılıklar neticesinde, bireyler için uyum sağlamaları gereken yeni durumlar meydana gelmektedir. Bu noktada, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin, söz konusu değişimleri doğru bir biçimde yönetebilmek ve bireylere destek olmak açısından önemi artmıştır (Kuzgun, 1997).

Kuzgun'a (1997) göre, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin değişimi, dönüşümü ve ilerleyişi, toplumsal, bilimsel ve düşünce faaliyetlerindeki değişimlerle paralel ilerleyen yapıdadır. Modern eğitim anlayış ile birlikte var olan koşullarda öğrencilerin meslek seçiminde zorluklar yaşamaları gibi unsurlar bireyin bütünlüğüne ve farklılıklarına daha fazla önem verilmesine önyak olmuştur.

1.5. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Modelleri

Okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri özellikle 20. yüzyılda başlayan ve kökenini Antik Roma ve Yunan felsefesinden alan bir oluşumdur. Plato ve Aristo'nun öğretileri ile ilk rehberlik hizmetleri, Endüstriyel Devrim'e cevap niteliğinde olarak, 1890'larda mesleki rehberlik alanında ABD'de başlamıştır. Okul rehberliği ise zaman

içerisindeki ihtiyaçlar neticesinde mesleki rehberliğin amaçları çerçevesinde okul ortamına uyarlanmıştır. Temelinde, okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri, öğrencilerin okul ortamındaki ilişkileri ve etkileşimlerine odaklanan ve okula bağlı veya kişiyle ilgili engel olabilecek faktörlerin, kişiler üzerindeki etkilerini azaltarak öğrencinin akademik başarısını artırmayı hedefleyen hizmetler bütünüdür (Baker & Gerler 2001).

Okul rehberlik ve psikolojik danışmanlığa yönelik görüşlerin araştırmacılara göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Frank Parsons, John Dewey, E.G. Williamson, Norm Gysbers, Chari Campbell, Carol Dahir ve Michael Brown alanda farklı görüşlerini belirten araştırmacılar arasında yer almaktadır. Frank Parsons'ı 1908 yılındaki yenilikçi uygulamaları, kendisini “Mesleki Rehberliğin Babası” konumuna ulaştırmıştır. Mesleki rehberlik hizmetlerinde amaç, okuldan meslek hayatına geçen gençlere bu süreçte yardımcı olmaktır. Bu oluşumun ardından Parsons, ABD’de kurmuş olduğu Milli Mesleki Rehberlik Derneği (National Vocational Guidance Association) ile bu alanda çalışabilecek rehber öğretmen ve psikolojik danışmanların yetişmesini sağlamıştır. Bu çalışmalar neticesinde, 1918 yılına kadar ABD’de 900 lisede mesleki rehberlik birimi kurulmuştur. Mesleki rehberlik boyutu Gysbers (1990) tarafından “Hizmet Modeli” çerçevesinde değerlendirilmektedir.

1.5.1. Hizmet modeli

Bu modelde okul rehber ve psikolojik danışmanlarının alt önemli hizmeti olduğu ifade edilmektedir. Bunlar,

- Oryantasyon
- Ölçme
- Bilgi verme
- Danışmanlık
- Yerleştirme
- Takip

Yukarıda belirtilen hizmet alanları sebebiyle okul rehberlik servisi öğretmenler, aileler ve yöneticilerle iş birliği yaparak öğrencilere en iyi hizmeti sağlamayı gerektirmektedir.

Bu modele ek olarak 1920'lerden 1930'lara kadar, okullardaki rehberlik ve psikolojik danışmanlık uygulamalarının kapsamı genişletilmiştir. Bu durumun özellikle öğrencilerin kişisel, sosyal ve ahlaki gelişimine odaklandığı görülmektedir. John Dewey, bu dönemde bilişsel gelişim hareketine ve bireylerin deneyimleri sonucunda gelişim aşamalarını nasıl kaydettiğine odaklanmıştır. Bu görüşten yola çıkarak, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin rolünün, öğrencilerin kişisel, sosyal ve ahlaki gelişiminde katkı sağlaması olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, John Dewey, öğrenmede otoriter yöntemler yerine deneysel olanı tercih etmiş ve bu durum okullardaki rehberlik stratejilerinin öğrenci gelişimini desteklemeye yönelik geliştirilmesinde öncü olmuştur (Baker & Gerler, 2001).

1930'larda E.G. Williamson, Frank Parsons'ın mesleki rehberlik esaslarını genişleterek "Klinik Yaklaşım" adını verdiği ilk kuramını geliştirmiştir. *Klinik yaklaşıma* göre,

- Her birey kendisine özgü ilgi alanlarına, değerlere, yeteneklere sahiptir. Bu özellikler doğrultusunda kişinin potansiyelini yansıtan bir profil oluşturmak mümkündür.
- Her ders ya da mesleki alan, söz konusu alanlarda başarılı olmak için belirli özelliklere sahiptir.

Bu yaklaşım çerçevesinde, okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri öğrenciler hakkında bilgi toplayıp onları motive etmenin yollarını bulmaya çalışmıştır. 1937 yılında Williamson, rehberlik ve danışmanlık sürecinin tam olarak ne zaman başladığına ilişkin aşamaları şu şekilde belirtmiştir:

- Analiz – doğru ölçme ve değerlendirmeyle kişi hakkında gerekli bilgilerin toplanması.
- Sentez – kişinin kendisiyle ilgili ya da kişilerarası ilişkilerinde gözlenen güçlü ve zayıf yönlerinin sıralanması ve önceliklendirilmesi.

- Tespit – Problemin tanımlanması, sebeplerin ortaya çıkarılması, danışanın tepkilerini ve çıkarsamalarının kontrol edilmesi, nesnel ve öznel veriler doğrultusunda kişiye bir aksiyon planının sunulması.
- Prognoz – geçmiş ve günümüzdeki koşulları göz önünde bulundurarak geleceğe ilişkin olası seçenekleri öngörmek.
- Danışmanlık – kişinin hayata ilişkin genel tutumunun öğrenilmesi ve bunun üzerinden kişilere farklı tekniklerle rehberlik sağlanması olarak tanımlanır. Sağlanan hizmetle danışanın gelecekteki problemlerle baş edebilmesi için yeterliliği hedeflenmektedir.
- Sürecin takip edilmesi – danışanın öğrenilmiş yeni davranışının ve düşünce biçiminin pekiştirilmesi, danışanın öğrendiklerini günlük hayatta nasıl uyguladığının gözlemlenmesi (ASCA, 2012; Baker & Gerler, 2001).

Parsons, rehberliğin iki öncelikli standart olduğunu öne sürmektedir. Bunlar:

- Kişinin kendisi, yeterliliği, yetenekleri, kaynakları, ilgi alanları, kısıtlılıkları ve diğer özelliklerine ilişkin bilgiye sahip olmak,
- Çalışma ile ilgili avantajlar, dezavantajlar, ödüller, imkanlar ve başarının hangi koşullarda elde edilebileceği hakkında bilgi sahibi olmak,

şeklinde belirtilmiştir (Krumboltz, 2009).

1.5.2. Süreç Modeli

Süreç Modeli, 1920'li yıllarda uygulanmaya başlanmıştır. Bu modelde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin klinik ve terapötik yönü vurgulanmaktadır. Ayrıca, süreç modeli psikolojik danışmanlar psikolojik danışma, müşavirlik ve koordinasyon rolleriyle tanımlanmaktadır. Süreç modelinin, hem ilköğretim hem de ortaöğretimde uygulanabilir olması bir avantaj olarak görülmekte; fakat hizmetler modelinde bireyin ihtiyaçlarının yeterli düzeyde gözetilmemesi bakımından benzer şekilde eleştirilmektedir (Erkan, 2004).

1.5.3. Görevler Modeli

Görevler modelinde psikolojik danışmanların görevleri basitçe listelenmiş ve bu görevler fazla sayıda belirtilmiştir. Görevlerin çok yönlüdür ve son görev “Zaman zaman kendisine verilen diğer görevleri yerine getirir.” şeklinde ifade edilir. Görevler modelinin eleştirilen noktası ise farklı eğitim kurumlarında farklı görevlerin tanımlandığı okul psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin rollerinde bazen belirsizliklere neden olmasıdır (Erkan, 2004).

1.5.4. Kapsamlı Rehberlik Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri

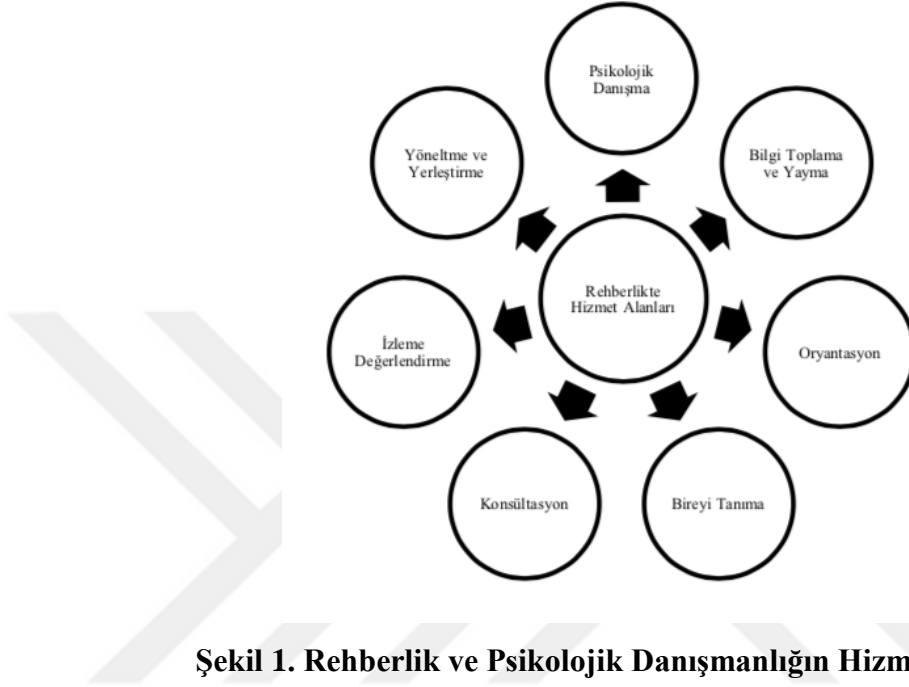
Yukarıda belirtilen modellere ek olarak, daha öncesinde meslek seçimi ya da krize müdahale gibi alanlarla sınırlandırılan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin daha kapsamlı bir modeli oluşturulmuştur. Gelişimsel rehberlik anlayışı çerçevesinde oluşturulan bu model, 1960’lı yıllarda ortaya çıkan ve bireyin ihtiyaçlarını gözeten bir yaklaşımdır. Ayrıca, kişilerin gelişimsel döneminin getirdiği özellikler ve koşulların gözetilmesi ve ihtiyaçların bu çerçevede karşılanmaya çalışılması rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin temel hedefleri olarak belirlenmiştir (Erkan, 2004). Bu doğrultuda, kapsamlı modelde, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sadece destek arayışında olan öğrencilere yönelik değil; tüm öğrencilere yönelik bir hizmettir. İkinci olarak, gelişimsel yaklaşıma göre rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin belirli bir çerçevesinin ve müfredatının olması gereklidir. Üçüncü olarak gelişimsel rehberlik modeli, farklı yaş gruplarında ya da sınıflardaki öğrencilere yönelik farklı içerik ve hizmetler sunmaktadır. Öğrencilerin düzeyine ve ihtiyaçlarına göre rehberlik hizmetlerinde düzenlemeler yapılabilmektedir. Ayrıca, gelişimsel rehberlik modeli, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin okuldaki tamamlayıcı bir birim olduğunu öne sürmektedir. Bu yüzden, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin verimli olabilmesi için okuldaki diğer çalışanlarla iş birliği içerisinde olmak önemlidir. Gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışma modeli öğrencilerin bireysel özelliklerine ve potansiyellerine odaklanmaktadır fakat bu yalnızca akademik başarı hedefini kapsayan bir durum değildir. Öğrencilerin genel olarak eğitimine ve psikososyal gelişimine katkı sağlayan bir temeli olduğu ifade edilmektedir (Erkan, 2004).

Okul rehber öğretmenleri, öğrencilerin mesleki gelişimlerini kişisel özelliklerini gözeterik teşvik etmelidir. Yetkin bir rehberlik ve psikolojik danışmanlığın yaşam boyu devam eden bir süreç olduğu belirtilmekle birlikte, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin toplumun ihtiyaçlarına uyum göstermeye devam edebilmesi ve profesyonel olarak gelişmeye devam edebilmesi için, rehber öğretmenlerinin özel beceri geliştirme ve denetleme alanlarında profesyonel gelişimlerine odaklanmalarının önemli ve gerekli olduğu ifade edilmektedir. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin, öğrencilerin ihtiyaçlarını daha etkin bir şekilde karşılamalarına yardımcı olacak belirli beceriler hakkında daha fazla bilgi edinmek için rehber öğretmenlerinin profesyonel beceri gelişimi gereklidir. Ayrıca, teknolojiyi kullanmak ve diğer eğitim hizmeti personeli ile iş birliği sağlamak gibi doğrudan danışma ile ilgili olmayan becerileri de bu kapsama dahil edilmektedir (Paisley & McMahon, 2001).

Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri, gelecekte ihtiyaçlar ve kaynaklar (okul personeli, öğrenciler, ebeveynler) arasında bağlantı kurarken, okul rehber öğretmenleri geçmişte ve günümüzde doğrudan hizmetlerin birincil sağlayıcısı olarak okuldaki faaliyetlerini sürdürmektedirler. Geçmişte ve günümüzde rehber öğretmenler çoğunlukla okullarda sınırlı işlevleri olan çalışanlar olarak mesleklerini sürdürebilmektedirler. Okulun koşullarına ve diğer çalışanlarla olan iş birliğine göre değişkenlik gösterebilen bu durumun gelecekte, rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin daha kapsamlı hale geleceğini öngörmektedir (Welch & McCarroll, 1993). Rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri okul temelli, kapsamlı ve gelişimsel sistemde yapılandırılması gereken hizmetler bütünüdür. Ayrıca, okul danışmanlarının ülkemizdeki yetenekli danışmanları yetiştirmek için danışman eğitimi standartları oluşturulmasının mesleğin kapsamı açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.6. Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Sınıflandırılması

Okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yapılandırılmasında Yeşilyaprak (2000) tarafından önerilen görevlerin dağılımı Şekil 1’de verilmiştir. Ayrıca, kişi sayısına göre, problem türüne göre ve hizmet alanına göre okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin sınıflandırıldığı görülmektedir.

Şekil 1. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlığın Hizmet Alanları

1.6.1. Kişi sayısına göre

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri hem bireysel hem de grup olarak uygulanabilir. İki durumda da rehberlik prensipleri aynıdır. Bireysel ve grup rehberliğinde, kişilerin kendilerine göre uygun kararlar alabilmeleri, çevreyle uyum içerisinde olabilmeleri için bazı bilgilere ve yönlendirmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Okul ve meslek seçimine ilişkin kaynakların neler olduğunu ve hangi imkanlara erişebileceğini bilmek kişilerin doğru seçimler yapabilmesi için önemlidir (Tan, 1992). Bu süreç grup rehberliğinde de aynı şekilde seyretmektedir. Ayrıca, grup rehberliğinin bazı amaçları bulunmaktadır. Bunlar,

1. Okul çevresini ve imkanlarını en iyi şekilde kullanmak için kişilere doğru bilgileri sağlayabilmek,
2. Gruptaki öğrencilerin problemlerini değerlendirmek ve tartışmak için bilgi sağlamak,
3. Gruptaki öğrencilerin kendi problemleri hakkında düşünmelerini sağlamak,

4. Daha ayrıntılı konularda destek alabilmeleri için bireysel rehberlik ve psikolojik danışmaya teşvik etmek.

1.6.2. Temel İşlevlerine Göre

Rehberlik hizmetlerinin 6 temel işlevi olduğu ifade edilmiştir. Bu işlevler, uyum sağlayıcılık, yönelticilik, ayarlayıcılık, geliştiricilik, önleyicilik ve tamamlayıcılıktır. Uyum sağlayıcı rehberlikte, öğrencilerin okul ortamına ve müfredata uyum sağlamalarına yönelik hizmetler verilmektedir. Aynı zamanda uyum sorunu yaşayan öğrenciler, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin odağında yer almaktadır. Yöneltici rehberlik ise öğrencilerin doğru seçimler yapabilmeleri için uygun kaynaklar sunabilme işlevi olarak tanımlanır. Ayarlayıcı rehberlik, toplumsal standartlara göre öğrencilerin özellikleri, sorunları ve beklentilerine yönelik öngörüye sahip olma işlevi olarak tanımlanmaktadır. Geliştirici rehberlik ise öğrencilerin gelişimsel düzeylerinin dikkate alınmasıyla sağlanan destekleri ifade etmektedir. Öğrencinin potansiyeli doğrultusunda psikososyal gelişimi açısından uygun faaliyetlerin bulunması işlevi olarak tanımlanabilir. Önleyici rehberlik ise okul ortamındaki uyumsuzlukları ve disiplinsizlikleri önleme işlevi olarak tanımlanır (Yeşilyaprak, 2000; Tan, 1992).

1.6.3. Problem Türüne Göre Rehberlik Hizmetleri

Okullarda rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmeti kapsamında sağlanan hizmetlerin başında eğitsel rehberlik, mesleki rehberlik ve kişisel rehberlik gelir.

1.6.3.1. Eğitsel Rehberlik

Eğitim kurumlarında yürütülen rehberlik etkinlikleri büyük ölçüde eğitsel ağırlıklı rehberlik hizmetleri olarak tanımlanır. Eğitsel rehberlik; öğrencilere okul seçme, okul çevresine uyum sağlama, alan ve ders konusunda sağlıklı tercihler yapma, verimli çalışma alışkanlıkları kazandırma, öğretim güçlüklerinden kurtularak okulda başarılı olma, yeteneklerini geliştirme ve zamanı iyi kullanma gibi konulardaki yapılan yardımları içermektedir. Bu bakımdan okul öncesi eğitimden başlayarak eğitimin her basamağında öğrencilerin eğitsel rehberlik alanındaki ihtiyaçlarının karşılanması, okul ve yaşamdaki başarısını artırmada önemli görülmektedir (Yeşilyaprak, 2000).

Eğitsel rehberlik kavramı rehberlik alanına mesleki rehberlik kavramından daha sonra girmiştir. Zamanla ilköğretimin üstündeki örgün eğitim kurumlarının, aslında bireylere iş ve mesleklere hazırlamakla ilgili olduğu daha iyi anlaşılmış; öğrencinin eğitsel problemleri ile meslek seçimine ilişkin problemlerinin birbirinden ayıramayacak süreçler olduğu görülmüştür. Bu yüzden günümüzde mesleki ve eğitsel rehberlik diye bir ayırımdan ziyade, sorunların bütünlüğü dikkate alınarak “eğitsel-mesleki rehberlik” deyimini yaygın kullanılmaktadır.

Eğitsel rehberlik ve danışmanın öğrenme ve öğrenimle ilgili olarak karşılaştığı problem alanları şöyledir:

1. Öğrencinin bir okul seçmesi ve bu okula girmesinde destekleyici olmak (Yeşilyaprak, 2003).
2. Okuldaki eğitsel kolların ve seçmeli derslerin öğrencilere sunulması ve uygun olanlara teşvik edilmesi (Canel, 2007).
3. Öğrencinin seçmiş olduğu okulda başarıyı sürdürebilmesini sağlamak,
4. Okuldaki başarıyı sürdürebilmek için ders çalışma tekniklerinin öğretilmesi (Fitch & Marshall, 2004).
5. Derslerde karşılaştığı güçlüklerin giderilmesi (Jackson, 2000).
6. Üstün yetenekli öğrencilerin tespit edilmesi ve kendi alanlarına yönlendirilmesini sağlamak (Kuhn, 2004).
7. Özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların tespiti ve ihtiyaçlarına uygun eğitim programlarına yönlendirilmelerini sağlamak (Yeşilyaprak, 2002; Yüksel-Şahin & Hotaman, 2007).

1.6.3.2. Mesleki Rehberlik

Çocuk daha küçük yaşlarda evde aile üyelerinin ve aile çevresindekilerin yaptıkları işleri görür, onları oyunlaştırarak taklit eder. Bu devre, çocukların meslek taklitleri yaptığı devredir. Çocukluk döneminde, oyunlarında ve hayallerinde bazı meslek fantezileri bulunmaktadır. Ayrıca, çocukluk ve ergenlik döneminde bu düşünceler hızlı bir biçimde değişmektedir. Bu noktada, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, öğrencileri tanıma, meslekleri inceleme ve bireyin kişisel özelliklerini göz önünde bulundurarak meslek

türleriyle bağlantı kurup öğrenciye bilgi aktarmalıdır (Altıntaş & Gültekin, 2003; Yeşilyaprak, 2012).

1.6.3.3. Kişisel Rehberlik

Klasik rehberlik anlayışında eğitsel ve mesleki boyut ön plana çıkarılmışken gelişimsel rehberlik anlayışı kişisel rehberliğin de aynı ağırlıkta önemsenmesini sağlamıştır. Karşılaşılan başlıca kişisel problemler şunlardır:

1. Biyolojik sorunlar (fiziksel rahatsızlıklar, gelişimsel sorunlar vb.)
2. Sosyal ilişkilerle ilgili sorunlar
3. Aile ile ilgili sorunlar
4. Amaçlara ilişkin sorunlar
5. Finansal sorunlar
6. Romantik ilişki ve cinselliğe ilişkin sorunlar
7. Değerler sistemi ve ahlaki normlara ilişkin sorunlar (Corey, 2008).

Bireyin problemlerine çözüm bulmasında yardımcı olan rehberlik uzmanının, kişisel problemlerin duygusal içeriği olduğunu dikkate alarak bireyle yaptığı görüşmede bireyin duygusal davranışına, duygularına, tutum ve değerlerine karşı duyarlılık gösterme durumundadır (Özoğlu, 1977). Bu tip görüşmede, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bireyin kendini tanımasına yardımcı olan şu sorulara cevap bulmalıdır:

1. Danışanın kendisine karşı genel tutumları
2. Diğer bireylere karşı tutumları
3. Değerlerinin kendisine karşı tutumları konusunda bireyin düşünceleri
4. Bireyin değerleri ve hayattan beklentisi
5. Bireyin doyurulmuş ya da doyurulmamış ihtiyaçları
6. Bireyin davranışlarındaki tutarlılık ve gerçeklik
7. Bireyin tutarlılık algısı (Corey, 2008)

1.6.3.4. Hizmet Alanına Göre

Hizmet alanına göre rehberlik dört temel başlıkta incelenmiştir. Hizmet alanları, eğitim, sosyal yardım, sağlık ve endüstri alanında olarak sınıflandırılmıştır (İlgar, 2002)

1.6.3.4.1. Bilgi Toplama ve Sağlamaya Yönelik Hizmetler

Bilgi toplama ve yayma hizmetlerinin etkililiği her şeyden önce öğrencilerin ihtiyaç duyabilecekleri eğitsel ve mesleki bilgilerin toplanıp el altında bulundurulmasına bağlıdır. Bunun için, öğrencilerin çeşitli alanlara yönelmelerinde ihtiyaç duyabilecekleri her türlü eğitsel ve mesleki bilgilerin toplanması gerekmektedir. Eğitsel ve mesleki bilgilerin toplanması ve öğrencilerle paylaşılması amacıyla aşağıdaki yöntemlerden yararlanılabilir (Kepçeoğlu, 1990 Ültanır, 2003):

1. Eğitsel ve mesleki bilgilerin aktarımı ve değerlendirilmesi için öğrencilere bireysel ve grup danışmanlık desteği sağlama.
2. Eğitsel ve mesleki bilgileri, ilgili derslerde bir ders konusu ya da sınıf öğretmenleri tarafından öğrencilere aktarmak ve onlarla paylaşmalarını sağlayacak yönlendirmelerde bulunmak.
3. Bilgileri öğrenciler ve diğer personelle paylaşma amacı ile okul ortamında duyuru panoları, okul dergisi ya da gazetesi gibi araçları kullanmak.
4. Okulda mesleklerle ilgili organizasyonlar düzenlemek.
5. Görsel ve işitsel açıdan zenginleştirilmiş materyallerle öğrencilere mesleklerle ilgili olarak gösterimler ve sunumlar yapmak.
6. Eğitsel ve mesleki durumlarla ilgili grup tartışmaları düzenlemek.
7. Toplanan bilgileri ve ilgili dokümanları sınıflarda, salonlarda ve kütüphanelerde sergilemek.
8. Okul içinden ya da diğer okullardan, farklı meslek dallarından olan bireyler arasından seçim yaparak okulda konuşma yapmalarını sağlamak.
9. Eğitsel ve mesleki konularda, bilgi verebilecek kitapları öğrencilere önermek.
10. Öğrencilerle birlikte ilgili okul ve kuruluşlara geziler düzenlemek.
11. Sınıflarda rehberlik saatlerinde eğitsel ve mesleki konular ve sorunlar üzerinde öğrencilerle grup rehberliği çalışmaları yapmak.
12. İlgili derslerle bağlantılı olarak, eğitsel ve mesleki konularda öğrencilere inceleme ve araştırma ödev ve projeleri vermek (Kepçeoğlu, 1994; Tan, 2000).

1.6.3.4.2. İzleme ve Yerleştirme Hizmetleri

Psikolojik danışma ve rehberlikte izleme hizmetleri çeşitli okul içi programlara, eğitsel kol ve sosyal etkinliklere, başka okullara, geçici işlere, okulu bitirerek sürekli iş ve mesleklere yerleştirilen öğrenciler ile psikolojik danışma yardımı alan öğrencilerin buldukları ortamlarda uyum ve gelişim durumları hakkında sürekli bilgi edinmek için yapılan çalışmaları içerir (Kepçeoğlu, 1994; Kuhn, 2004).

Programlara ya da mesleklere yerleşen bireylerin ne ölçüde uyum ve başarı gösterdiğini araştırmak, psikolojik danışma sırasında alınan kararın, seçilen davranış tarzının ne ölçüde etkili olduğunu saptamak bu servisin görevleri arasındadır. Rehberliğin izleme işlevi, yardım ve etkileşim sürecinde atılan her adımın değerlendirilmesini içermektedir (Kuzgun, 1997; Yüksel-Şahin & Hotaman, 2007).

1.6.3.4.3. Konsültasyon (Müşavirlik) Hizmetleri

Danışmanların öğretmenlere, yöneticilere ve velilere konsültasyon hizmetleri, bilgi ve deneyimlerini onlarla paylaşması ve ilgili birim veya şahısları belli sınırlar gözetilerek bilgilendirmesi olarak tanımlanır. Danışman, öğretmen ve yöneticilere öğrencilerin gelişimleri, yetenek ve ilgileri hakkında bilgi verir ve bu yolla onların öğrencilerden daha gerçekçi beklenti geliştirmelerine, ihtiyaç ve sorunları olan öğrencileri daha yakından tanımalarına yardımcı olabilir (Kuzgun, 1997).

1.6.3.4.4. Oryantasyon Hizmetleri

Okulun tanıtımı, okulun bina ve diğer fiziksel olanakları ile tanıtılması, okulun bulunduğu yakın çevresinin tanıtılması, okulda uygulanan eğitim programının tanıtılması, program dışı eğitsel, sosyal ve kültürel etkinliklerin tanıtılması, okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin ve diğer öğrenci kişilik hizmetlerinin tanıtılması, okulda uygulanan kuralların tanıtılması çalışmaları alıştırma-oryantasyon hizmetleri içinde yer alan çalışmalardır.

Okulda düzenlenecek alıştırma-oryantasyon çalışmaları, etkinliğin türüne göre değişmekle birlikte, başta yeni öğrenciler olmak üzere tüm öğrencilere, yöneticilere,

öğretmenlere, uzman personele, velilere açık olmalıdır ve kuşkusuz diğer psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri gibi sürekli verilmelidir (Kepçeoğlu, 1992).

1.6.3.4.5. Öğrenci Kişilik Hizmetleri (Ö.K.H.)

Öğrenci kişilik hizmetleri, öğrencilerin okula kaydolması, okula devamlılığı ve disiplin süreçlerine ek olarak, öğrencinin eğitim sürecini zorlaştıran unsurlara odaklanmak ve zorlaştırıcı faktörlerin çözümlenmesine yönelik hizmetlerin bütünüdür. Bu hizmetlerin okul rehberlik servisi tarafından yeterli düzeyde sağlanması, öğrencinin okul ortamına uyum sağlamasını kolaylaştırabileceği öne sürülmektedir. Bir diğer deyişle, öğrenci kişilik hizmetleri, öğrencilere okul ortamını en uygun hale getiren destekleyici ve profesyonel hizmetler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Yeşilyaprak, 2002).

Yeşilyaprak (2002), öğrenci kişilik hizmetlerinin okulda bu alanda yetkinliği olan profesyoneller tarafından yürütülmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ayrıca, öğrenci kişilik hizmetlerinde sürekliliğin sağlanması adına okul yöneticileri ve öğretmenlerin iş birliği içerisinde olması gerektiği ifade edilmektedir.

Öğrenci kişilik Hizmetlerinin (ÖKH) kapsamı ele alındığında, öğrencilerin birey olarak bütünlüğünün gözetilmesi ve kendilerini geliştirmeleri açısından uygun ortamın sağlanmasında yardımcı olmak başta gelmektedir (Kepçeoğlu, 1994). Öğrenci kişilik hizmetlerinde yer alan en önemli hizmetin ise okul rehberlik servisi tarafından yürütüldüğü ve bireyi tanımaya yönelik kişisel rehberlik hizmeti sağlaması bakımından önde geldiği belirtilmiştir (Tan, 1992).

Öğrenci kişilik hizmetleri kapsamında aşağıdaki hizmetler belirtilmiştir (Yeşilyaprak, 2002):

- Sağlık hizmetleri
 - Tedavi hizmetlerine yönlendirme
 - Sağlık eğitimi
 - Sağlıkla ilgili önlemler alma
 - Öğrencinin gerekli sağlık kontrollerini ve taramalarını yapma
- Sosyal yardım hizmetleri
 - Burs ve kredi gibi finansal yardım

- Ek iş ve görevler
- Barınma olanağı sağlama
- Beslenme olanağı sağlama
- Ulaşım olanakları hakkında yönlendirme
- Rehberlik Hizmetleri
 - Psikolojik danışma hizmetleri
 - Oryantasyon
 - Bireyi tanıma hizmeti
 - Bilgi toplama ve yayma
 - Yönelme ve yerleştirme
 - İzleme ve değerlendirme
- Özel Yetiştirme Hizmetleri
 - Başarısızlığı önleyici yetiştirme çalışmaları
 - Yeteneklere yönelik geliştirme
 - İhtiyaca göre hazırlık kursları
- Sosyal ve Kültürel Hizmetler
 - Boş zaman değerlendirme imkanları sunma
 - İlgi alanlarına göre etkinlikler düzenleme, planlama ve yürülmeye koyma.

1.7. İlgili Çalışmalar

1.7.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Okul rehberlik servisine yönelik görüşlerin ele alındığı ve yurt içinde yapılan çalışmalar ele alındığında, öğrencilerin, okul yöneticilerinin ve okul rehber ve psikolojik danışmanlarının görüşleri çerçevesinde farklı ve anlamlı bulgular elde edildiği görülmektedir. Ayrıca, bulguların genel olarak değerlendirilmesi sonucunda, öğrencilerin okul rehberlik servisinde mesleki ve eğitsel alanlarda okul rehberlik servisinin yetersiz olduğunu düşündüğü çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Öğrencilerden farklı olarak, okul yöneticilerinin ise okul rehberlik servisinin eğitim kurumunda önemli bir unsur olarak değerlendirildiğini öne süren çalışmaların yurt içinde yapıldığı görülmektedir.

Kuzgun (1981) tarafından yapılan araştırmada okullarda sağlanan mesleki rehberlik hizmetlerinin öğrencilerin özelliklerini ve ilgi alanlarını ne ölçüde gözettiği ele alınmıştır. Deneysel çalışmanın sonuçlarına göre, mesleki rehberlik alanında öğrencilerin tek bir yeterlilik üzerinden değil; hesaplama, sosyal hizmet gibi alanlara daır mesleklerin tanıtılması gerektiğini ifade etmiştir.

Koçak (2001) tarafından Gaziantep'te yapılan ve ortaöğretim okullarında mesleki rehberlik hizmetlerinin değerlendirildiği çalışmada okullardaki mesleki rehberlik uygulamaları incelenmiştir. Sonuçlara göre okulların %65'inde yetenek testi uygulanmadığı ve %12'sinin ise rehberlik eğitimi yetersiz bulduğu görölmüştür.

Kurt (2003) tarafından yapılan diğer bir araştırmada eğitsel rehberlik hizmetleri, ortaöğretim düzeyi son sınıf öğrencileri ve okul rehberlik görüşleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Çalışmanın amacı, ortaöğretim kurumlarında eğitsel rehberliğe ilişkin mevcut durumun değerlendirilmesi olarak belirtilmiştir. Anket çalışması yürütölen araştırmada, öğrenci ve öğretmenlere ayrı ayrı değerlendirme anketleri verilmiştir. Araştırmanın örneklemini Gaziantep il merkezindeki 14 okulda öğrenim gören 325 öğrenci ve 87 rehber öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin ve rehber öğretmenlerin görüşleri okul türüne göre karşılaştırılmış ve öğrencilere eğitsel rehberlik konusunda yeterli bilgi sağlanmadığı ve öğrencilerin ilgi alanları, yeterlilikleri ve yeterneklerini değerlendirmek üzere yapılan testlerin yetersiz olduğu görölmüştür.

Ölkemizde yapılan çalışmalar arasında Meşeci, Özcan ve Bozdemir (2007), öğretmen ve müdürlerin okul rehberlik servisine yönelik algıları değerlendirilmiştir. Araştırmanın örneklemini 131 öğretmen ve 11 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre, öğretmenlerin çoğunun okul psikolojik danışmanı ve rehberlik servisiyle uyumsuzluk yaşamadıkları; okul yöneticilerinin ise okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisinin okulun ayrılmaz bir parçası olduğunu düşündüğu sonucu elde edilmiştir.

Taşkaya ve Kurt (2010) tarafından yapılan bir çalışmada ilköğretim okullarında sınıf öğretmenlerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine ilişkin görüşleri

incelenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin, ilköğretim okullarında rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin sağlanmasının öğrenciler açısından faydası olduğunu düşündükleri ve okulda çeşitli sorunları olan öğrenciler açısından bu hizmetlerin etkili olduğunu düşündükleri saptanmıştır.

Şahin ve Yüksel Uyar (2011) tarafından yapılan çalışmada, lise öğrencilerinin profesyonel psikolojik yardım almaya ilişkin tutumları incelenmiştir. 301 öğrenciyle yapılan çalışmada, profesyonel psikolojik yardım arayışının cinsiyete, algılanan ebeveyn tutumlarına veya ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Anket çalışması yürütülen araştırmada elde edilen sonuçlara, daha önce profesyonel psikolojik yardım alan kız öğrenciler ve algılanan ebeveyn tutumları demokratik olan öğrencilerin profesyonel psikolojik yardımdan yararlanma yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu sonucu elde edilmiştir. Ebeveyn eğitim durumuna göre, profesyonel psikolojik yardımdan yararlanma düzeyinin farklılığı anlamlı bulunmamıştır.

Kaya, Bölükbaşı, Macit ve Siyez (2012) tarafından ilköğretim düzeyinde rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisine yapılan müracaatların değerlendirilmesi incelenmiştir. Çalışmaya anasınıfları dahil olmak üzere ilköğretim birinci ve ikinci kademe öğrencileri dahil edilmiştir. Sonuçlara göre, sınıf düzeyi ve çocuğun gelişim özellikleri gözetilerek yapılandırılan rehberlik programlarının okulda işlevsel bir şekilde uygulanmasıyla öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanabileceği görülmüştür.

Karataş ve Şahin-Baltacı (2013) tarafından yapılan çalışmada, ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerin yönelik okul yöneticileri, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul rehber öğretmenin görüşleri incelenmiştir. Araştırmaya 23 öğrenci, 7 okul rehber öğretmeni, 16 sınıf rehber öğretmeni ve 16 okul müdürü olmak üzere toplam 52 kişi katılmıştır. Sonuçlara göre, okul yöneticileri, sınıf rehber öğretmeni, okul rehber öğretmeni ve öğrencilerin, psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerini farklı tanımladıkları sonucu elde edilmiştir. Okul yöneticileri, farklı olarak psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin daha çok sorun çözücü ve öğüt verici olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilere göre ise sorun çözme en fazla yanıtlanan özellik olmakla birlikte daha sonraki nitelikler ise dert ortaklığı, seçenek sunma,

yol gösterme, danışma olarak belirtilmiştir. Öğrencilerin yaklaşık yarısının psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine yönelik değerlendirmesinin yeterli olduğu sonucu elde edilmiştir.

Karataş ve Kaya (2015) tarafından yapılan çalışmada, okul yöneticilerinin okul rehberlik ve psikolojik danışmanların görevlerine ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir. Diyarbakır'da ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan 13 okul yöneticisiyle yapılan çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak görüşler değerlendirilmiştir. Sonuçlara göre, okul yöneticilerinin okul rehber öğretmenlerine ilişkin olumlu tutumlar içerisinde olduğu ve rehberlik servisinin okulda gerekli olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, okul yöneticileri, rehber öğretmenlerinin diğer branş öğretmenlerine göre okuldaki konumlarının ayrıcalıkları olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda, okul yöneticilerinin değerlendirmeleri kapsamında okul rehberlik servisinin gerekli olduğu konusunda görüş birliği olduğu görülmüştür.

Torunoğlu ve Gençtanırım (2015) tarafından yapılan diğer bir çalışmada, okul rehber öğretmenlerinin rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine yönelik görüşleri incelenmiştir. Örnekleme oluşturan grup, Kırşehir'de 5 farklı meslek lisesinde görev yapan 8 rehber öğretmenden oluşmaktadır. Nitel analiz yöntemleriyle sonuçların elde edildiği çalışmanın bulgularına göre, rehber öğretmenlerinin meslek lisesinde rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerin yönelik olumlu tutumları arasında rehberlik hizmetlerinin işlevsel bir biçimde sürdürülebiliyor olması, öğrencilerin gelişim düzeylerine göre programın uyarlanmış olması, programın esnek oluşu özellikleri yer almaktadır. Olumsuz görüşler olarak ise rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin okulun yapısından kaynaklı olarak uygun bir biçimde yürütülemiyor oluşu, uygulamalar için yeterli zaman olmaması, kişisel ve mesleki rehberlik hizmetlerine yönelik yeterli zaman ayıramıyor oluşu, sınıf içerisinde rehberlik faaliyetlerinin uygulanmasında yaşanan zorluklar ifade edilmiştir. Olumsuz durumlara ve görüşlere ilişkin okul rehber öğretmenlerinin önerileri arasında, uygulayıcıların programa ilişkin donanımlı olması gerektiği, programların uygulanması için zamanın genişletilmesi gerektiği, okul rehber öğretmenlerinin sayısının artırılması ve mesleki rehberliğe ilişkin kapsamlı hizmetler verilmesi yer almaktadır.

Güven ve Kılıç (2016) tarafından yapılan çalışmada, okul psikolojik danışmanlarının kanıta dayalı psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları hakkındaki görüşleri incelenmiştir. 23 okul psikolojik danışmanının katıldığı çalışmada elde edilen sonuçlara göre rehber öğretmenlerinin okuldaki çalışmalarını öğrenci ihtiyacına yönelik belirledikleri görülmüş ve bunu yapmak için öğrencilerle görüşmeyi tercih ettikleri anlaşılmıştır.

1.7.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yurt dışında yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde, öğrencilerin görüşleri çerçevesinde okul rehberlik servisinin öğrencilerin gelecek planlamasında önemli bir rolü olduğuna ilişkin görüşlerin ön planda olduğu görülmektedir. Ayrıca, okul rehberlik servisinin disiplini ve öğrenci devamlılığını sağlamak açısından önemli bir birim olduğunu öne süren çalışmaların yurt dışı çalışmalarında yer almaktadır.

ABD’de yapılan bir araştırmada Missouri’deki liselerin okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin öğrencilerin görüşleri doğrultusunda geniş kapsamlı olarak sürdürüldüğü görülmüştür. Sonuçlara göre öğrenciler, okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinden yararlanma ile daha yüksek notlar aldıkları, geleceğe hazırlandıkları süreçte daha iyi eğitim alabildikleri, okulun kariyer ve yüksek öğrenim konu hakkında gerekli bilgileri sağladığı ve okulun ikliminin genel olarak pozitif olduğunu ifade etmişlerdir (Lapan, Gysbers, & Sun, 1997).

Okul rehber ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin etkililiğine yönelik yapılan araştırmalar arasında, okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin öğrencilerin sınav kaygısına yönelik müdahalelerde bulunabildiği ve müdahalelerin başarılı olduğu ifade edilmiştir (Cheek, Bradley, Reynolds, & Coy, 2002).

Yapılan araştırmalarda, okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin etkililiğine yönelik, öğrencilerin okula devamlılığı için iş birliği içerisinde hareket ederek sistematik ve programa ilişkin değişimlerin gerçekleşmesine yönelik çaba içerisinde olduğu belirtilmiştir (Kauffman, Klein, & Frase, 1999; Standard, 2003).

Lise düzeyinde okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinde özellikle kriz durumunda önleyici danışmanlığın önemli olduğu öne sürülmektedir (Hayes ve ark, 2002). Ayrıca, okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin sınıf içerisindeki düzensizlikleri ve karmaşayı azalttığı, bu düzeni sınıf öğretmenleriyle iş birliği içerisinde olarak öğrencilere kaliteli eğitim ve öğretim sağlanması üzerindeki çalışmalarına gerçekleştirilebildiği görülmektedir (Mullis & Otwell, 1997).

Diğer bir çalışmada, liselerdeki okul rehberlik ve psikolojik danışmanların öğrencileri yüksek beklentiler konusunda teşvik ederek daha iyi bir geleceğe hazırladığı belirtilmiştir. Çalışmada 10. ve 12. Sınıf öğrencileriyle anket çalışması yürütülmüş ve sonuçlara göre okullarındaki rehber ve psikolojik danışmanın onlardan okula devam etmelerini ve başarı odaklı olmalarını istediği ve bu tutumlarının öğrencilerde herhangi bir farklılık gözetmeden sürdürdükleri sonucu elde edilmiştir (Baker & Gerler, 2001).

Okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri özelliklerinin disiplin sorunlarına yönelik etkili olduğu ifade edilmiştir. Geliştirilen rehberlik ve psikolojik danışmanlık programlarının öğrencilerin uygun olmayan davranışlarının yerini okula yönelik olumlu tutumların alması şeklinde yapılandırıldığı ve Baker ve Gerler (2001) tarafından yapılan çalışmada da belirtildiği üzere, özellikle grupla psikolojik danışmanlık süreçlerinin öğrencilerde saldırgan ve düşmanca davranışlarını azalttığı sonucu elde edilmiştir.

Yurt dışında yapılan çalışmalar arasında Fox ve Butler (2009), rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini öğretmenlerin görüşlerine göre incelemiştir. Sonuçlara göre, öğretmenlerin rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini gerekli buldukları saptanmıştır.

Gallant ve Zhao (2011) tarafından yapılan çalışmada, lise öğrencilerinin psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri kapsamında sunulan akademik, kişisel ve mesleki alanlara ilişkin görüşleri incelenmiştir. Görüşler doğrultusunda, öğrencilerin memnuniyetinin ve farkındalığının incelendiği çalışmada, 701 öğrencinin verileri değerlendirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, öğrencilerin büyük bir oranının kendilerine sağlanan okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin farkında oldukları ve hizmet

almaya yönelik başvuruda bulunan öğrencilerin hizmetler hakkında olumlu görüşler bildirdiği saptanmıştır.

Sculli (2011) tarafından yapılan çalışmada, okul rehber ve psikolojik danışmanının sağladığı hizmetlere yönelik öğrenci görüşleri incelenmiştir. ABD’de yürütülen çalışmada, rehberlik ve psikolojik danışmanlık ilkeleri doğrultusunda uygulamaların ne ölçüde yerine getirildiği öğrenci görüşleri kapsamında değerlendirilmiştir. 151 öğrenciyle yapılan çalışmada, öğrencilerin hizmet aldığı alanların başında akademik ve mesleki alanlar yer almaktadır. Öğrenciler, kişisel ve sosyal konularda okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine ihtiyaç duymadıklarını belirtmişlerdir. İhtiyaç duyulan konular arasında, yüksek öğrenim hakkında bilgi alma, meslek seçimi ve mezuniyet süreci yer almaktadır. Hizmetlerden yararlanma düzeyleri cinsiyete göre incelendiğinde, akademik ve mesleki alanlarda kız ve erkek öğrencilerin hizmetlerden yararlanma düzeylerinin farklı olmadığı sonucu elde edilmiştir. Bununla birlikte, kişisel sorunlardan dolayı yararlanma düzeyi kız ve erkek öğrencilerde anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Erkek öğrenciler, kızlara kıyasla sorumluluk, karar verme, öz-denetim gibi konularda okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerine ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.

Başka bir çalışmada ise McHugh ve meslektaşları (2013), ergenlik döneminde ve lise düzeyinde olan öğrencilerin öğretmenlerine yönelik bakış açılarının destekleyici öğretmen-öğrenci ilişkisinin kurulmasına yönelik kolaylaştırıcı ya da engelleyici olabileceği ifade edilmiştir. Çalışmada, öğretmenlerin destekleyici hizmetleri sunmaları hususunda öğrencilerin gelişimsel düzeylerini ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmaları gerektiği ifade edilmiştir.

Holland (2015) tarafından yapılan çalışmada, öğrenci ve rehber öğretmen arasındaki ilişkide güven unsurunun lise düzeyindeki psikolojik danışmanlık hizmetleri kapsamında değerlendirmesi yapılmıştır. Liselerde yapılan çalışmaya 89 öğrenci ve 22 rehber öğretmeni katılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre rehber öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkide güvenin sağlanamaması halinde özellikle öğrencilerin yüksek öğrenimine yönelik yeterli bilgi aktarılamamasına yol açabilecek bir bariyer olduğu sonucu elde edilmiştir.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı, verilerin toplanması ile verilerin analizi bilgilerine yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Tarama modelleri, var olan bir durumun tespiti için kullanılan yöntemlerdir (Büyüköztürk, Akgün, Karadeniz, Demirel, Kılıç, 2014). Bu çalışmada, betimsel tarama (survey) modeli kullanılmıştır. Tarama modeli bir konuya ilişkin katılımcıların görüşlerinin ya da ilgi, beceri, yetenek, tutum gibi özelliklerinin belirlendiği, genellikle diğer araştırmalara göre daha büyük örneklem üzerinde yapılan araştırmalar olarak tanımlanır. Tarama yönteminin amacı nesnelerin, toplumların, kurumların, olayların doğasını ve özelliklerini tanımlamaktır (Büyüköztürk ve ark, 2013).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Siirt il merkezinde bulunan ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 10. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Siirt il merkezindeki Siirt Fen Lisesi, 14 Eylül Anadolu Lisesi, Siirt Atatürk Anadolu Lisesi, Siirt İbrahim Hakkı Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, Siirt Anadolu İmam Hatip Lisesi (erkek), Evliya Çelebi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Zeynep Hatun Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Siirt Sosyal Bilimler Lisesi ve Siirt Takasbank Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinden örneklem oluşturulmuştur. Örneklem büyüklüğü hesaplaması yapılarak araştırma için uygun örneklem sayısına erişmek hedeflenmiştir.

Araştırmanın evreni; Siirt ilinde özel ve devlet okullarında lise 10. sınıf eğitimi gören 2966 kişiden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini 896 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem sayısı ise evreni bilinen örneklem büyüklüğü formülü kullanılarak belirlenmiştir:

N: Evren

$$n: \text{Örneklem} \quad n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{d^2 \cdot (N-1) + t^2 \cdot p \cdot q}$$

$$t: \text{Tablo değeri} = \frac{2966 \cdot (1,96)^2 \cdot (0,5) \cdot (0,5)}{(0,05)^2 \cdot (2966-1) + (1,96)^2 \cdot (0,5) \cdot (0,5)} = 543$$

p: Görülme sıklığı

q: Görülmemeye sıklığı

d: Standart sapma

2.2.1. Katılımcıların Demografik Değişkenlerinin Dağılımı

Araştırmanın örnekleme ilişkin frekans dağılımları Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1. Demografik Değişkenlerin Betimleyici İstatistikleri

Demografik Değişkenler (N=896)		N	%
Cinsiyet	Kız	528	58,9
	Erkek	368	41,1
	Toplam	896	100,0
Lise Türü	Fen Lisesi	84	9,4
	Anadolu Lisesi	220	24,6
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	192	21,4
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	230	25,7
	Sosyal Bilimler Lisesi	94	10,5
	Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	76	8,5
	Toplam	896	100,0
Not Ortalaması	50 ve altı	11	1,2
	50-60	123	13,7
	60-70	200	22,3
	70-80	258	28,8
	80-90	231	25,8
	90 ve üstü	73	8,1
	Toplam	896	100,0
Daha Önce Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmeti Alma Durumu	Evet	394	44,0
	Hayır	502	56,0
	Toplam	896	100,0
Kardeş Sayısı	Tek	4	,4
	1	11	1,2
	2	39	4,4

	3	138	15,4
	4 veya üstü	704	78,6
	Toplam	896	100,0
Anne Eğitim Düzeyi	İlkokul	482	53,8
	Ortaokul	178	19,9
	Lise	66	7,4
	Üniversite	25	2,8
	Okur Yazar Değil	145	16,2
	Toplam	896	100,0
Anne Meslek	Ev hanımı	862	96,2
	Diğer	34	3,8
	Toplam	896	100,0
Baba Eğitim	İlkokul	287	32,0
	Ortaokul	243	27,1
	Lise	205	22,9
	Üniversite	133	14,8
	Okur yazar değil	28	3,1
	Toplam	896	100,0
Baba Meslek	Emekli	81	9,0
	İşçi	178	19,9
	Memur	172	19,2
	Serbest	465	51,9
	Toplam	896	100,0

Tablo 1’de Demografik değişkenlerin dağılımına göre, araştırmaya katılan 896 kişinin %58,9’u kız (N=528) ve %41,1’i (N=368) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Lise türüne göre %9,4 Fen Lisesi (N=84), %24,6 Anadolu lisesi (N=220), %21,4 Anadolu İmam Hatip Lisesi (N=192), %25,7 mesleki ve teknik Anadolu lisesi (N=230) ve %10,5 sosyal bilimler lisesi (N=94) ve %8,5 güzel sanatlar ve spor lisesi (N=76) öğrencileri araştırmaya katılmıştır. Not ortalaması değişkenine göre 50 ve altı %1,2 (N=11), %13,7 50-60 arası (N=123), %22,3 60-70 arası (N=200), %28,8 70-80 (N=258), %25,8 80-90 arası (N=231) ve %8,1 90 ve üzeri (N=73) not ortalaması bildirilmiştir. Rehberlik servisinden daha önce hizmet alan öğrencilerin oranı %44,0 (N=394) ve hizmet almayanların oranı %56,0’dır (N=502). Kardeş sayısı değişkenine göre %0,4 tek çocuk (N=4), %1,2 bir kardeş (N=11), %4,4 iki kardeş (N=39), %15,4 üç kardeş (N=138) ve %78,6 dört kardeş ve üzeri (N=704) olarak bildirilmiştir. Anne eğitim düzeyi değişkenine göre %53,8 ilkokul (N=482), %19,9 ortaokul (N=178), %7,4 lise (N=66), %2,8 üniversite (N=25) ve %16,2 okur-yazar değil (N=145) olarak yanıtlanmıştır. Anne meslek değişkenine göre %96,2 ev hanımı (N=862) ve %3,8 diğer (N=34) olarak bildirilmiştir. Baba eğitim oranı değişkenine göre %32 ilkokul

(N=287), %27,1 ortaokul (N=248), %22,9 lise (N=205), %14,8 üniversite (N=133) ve %3,1 okur-yazar değil (N=28) olarak bildirilmiştir. Baba meslek değişkenine göre emekli %9 (N=81), %19,9 işçi (N=178), %19,2 memur (N=172), %51,9 serbest meslek (N=465) olarak bildirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada 10. sınıf öğrencilerinin rehberlik ve psikolojik danışma servisinden yararlanma düzeylerini belirlemek amacıyla Oran (2013) tarafından geliştirilen “Öğrenci Anketi” ve öğrencilerin çeşitli demografik özelliklerini belirlemek için “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Kişisel bilgi formunda 10. sınıf öğrencilerinin rehberlik servisinden yararlanma düzeylerine etki edebilecek; cinsiyet, okul türü, lise türü, not ortalaması, daha önce rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinden faydalanma durumu, kardeş sayısı, ebeveyn eğitim düzeyi ve çalışma durumu gibi demografik özelliklerine yönelik sorular yer almaktadır.

Öğrenci Anketi: Oran (2013) tarafından geliştirilen anket likert yanıtlama sisteminde olup kesinlikle katılıyorum (5), katılıyorum (4), kararsızım (3), katılmıyorum (2), kesinlikle katılmıyorum (1) şeklindedir. Anket 6 boyuttan oluşmaktadır. Ankette yer alan maddelerden 19, 20, 23, 32, 35. maddeler kişisel rehberlik alanında ve kişisel problemlerin çözümünde rehberlik servisinden yararlanma düzeyini; 15, 18, 22, 31. maddeler eğitsel ve mesleki rehberlik alanında rehberlik servisinden yararlanma düzeyini; 16, 17, 25, 26, 27, 28. maddeler sosyal problemlerin çözümünde ve çevreyle ilişkilerini geliştirmede rehberlik servisinden yararlanma düzeyini; 1, 2, 4, 29, 30, 34, 36. maddeler okullarda rehberlik servislerini ihtiyaç olarak görüp görmeme durumlarına göre rehberlik servisinden yararlanma düzeyini; 10, 11, 12, 13, 14, 21. maddeler rehber öğretmen/psikolojik danışmana güven duyma ve onu kendine yakın görme durumlarına göre rehberlik servisinden yararlanma düzeyini; 3, 5, 6, 7, 8, 9, 24, 33. maddeler öğrencilerin rehberlik servisine çevreden çekinmeden kendi istekleriyle gidip gitmeme durumlarına göre rehberlik servisinden yararlanma düzeylerini belirlemek amacıyla değerlendirilmiştir.

Tablo 2. Öğrenci Anketinin Alt Boyutları ve Cronbach-Alfa Katsayıları

Boyutlar	Boyutlarla İlgili Maddeler	Cronbach-Alpha Katsayıları
1. Kişisel rehberlik alanında	19-20-23-32-35	.80
2. Eğitsel ve mesleki rehberlik	15-18-22-31	.72
3. Sosyal problemlerin çözümünde ve çevreyle ilişkileri geliştirmede	16-17-25-26-27-28	.79
4. İhtiyaç olarak görüp görmeme	1-2-4-29-30-34-36	.82
5. Danışmana Güven duyma	10-11-12-13-14-21	.79
6. Çevreden çekinmeden kendi istekleriyle gidip gitmeme durumu	3-5-6-7-8-9-24-33	.63
Toplam	36 madde	.93

Öğrenci anketinin cronbach-alpha katsayısı ise .93 olarak hesaplanmıştır. Alt Boyutların iç tutarlılık katsayısı .63 ile .82 arasında değişmektedir. Cronbach-Alpha katsayısı alt boyutlara göre de hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada, verilerin toplanması amacıyla veri ölçme araçlarının öğrencilere uygulanmasının öncesinde, uygulama yapılacak okullarda araştırma yapmaya yönelik resmî izin alınmıştır. Veri toplama sürecinde, uygulama yapılacak okulların rehber öğretmenleriyle iş birliği yapılarak öğrencilerin bir ders saatinde ölçekler uygulanmıştır. 1000 katılımcıya uygulanan anketlerden 104’ü katılımcıların eksik veya hatalı yanıtlarından dolayı çalışmadan çıkarılmıştır. 896 katılımcı anketlerin tümüne eksiksiz bir şekilde yanıt vermiştir. Anketi eksiksiz bir şekilde yanıtlayan katılımcıların yanıtlarının ölçeklerin değerlendirilmesinde ve bulguların elde edilmesinde yeterli olduğu bulunmuştur.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan veri analiz yöntemleri, kişisel bilgilerin yüzdesel dağılımları için frekans, soru maddelerinin puan ortalamaları ve standart sapma değerleri için betimleyici istatistiksel analiz, kişisel bilgilerle öğrenci anketindeki alt boyutların karşılaştırılmasında aşağıda belirtilen yanıt aralıkları doğrultusunda puan ortalamaları elde edilmiştir:

Tablo 3. Aritmetik Ortalama Aralıkları ve Anlamları

Aralık Sınırı	Seçenek
1.00–1.80	Kesinlikle Katılmıyorum
1.81–2.60	Katılmıyorum
2.61–3.40	Kararsızım
3.41–4.20	Katılıyorum
4.21–5.00	Tamamen Katılıyorum

Elde edilen yanıtların demografik değişkenlerle karşılaştırılmasında, ikili bağımsız gruplar için verilerin normal dağıldığı görülmüş ve bu sebeple Bağımsız örneklem t Testi, ikiden fazla bağımsız grup içeren değişkenler için grupların homojenliği göz önünde bulundurularak parametrik ve parametrik olmayan ölçümler uygulanmıştır. Yapılan normallik testi sonucunda elde edilen Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk değerleri ile çarpıklık ve basıklık değerlerinin normal dağılım gösterdiği sonucu elde edilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçekten elde edilen puan ortalamalarının çarpıklık ve basıklık değerlerinin +1 ile -1 arasında olması dağılımın normal olduğunu göstermektedir (Tabachnick & Fidell, 2013). Aynı zamanda Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro Wilk Değerlerinin 0,05'ten büyük olması normal dağılımın olduğunu doğrulamaktadır (Büyüköztürk, 2013). Öte yandan, demografik değişkenlerin dağılımı gözetilerek karşılaştırma analizlerinde puan ortalamalarının ikiden fazla grupta karşılaştırılmasında normal dağılmayan veri grupları için “Kruskal Wallis Homojenlik Testi” ve normal dağılan veri grupları için “Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)” kullanılmıştır. ANOVA için

farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla Post Hoc Tukey HSD testi uygulanmıştır. Analizlerde anlamlılık değerleri 0,01 ve 0,05 olarak alınmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgular, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda sıralanmıştır.

3.1. 10. Sınıf Öğrencilerinin Rehberlik Servisine İlişkin Görüşleri

10. sınıf öğrencilerinin rehberlik servisine ilişkin görüşler, Okul Rehberlik servisinden yararlanma düzeyi değişkenini ölçen öğrenci anketinin alt boyutlarına ilişkin görüşleri, boyutlarda yer alan maddelere yönelik görüşler ile bağımsız değişkenlere göre öğrenci görüşlerinin karşılaştırılması çerçevesinde sunulmuştur.

3.1.1. 10. Sınıf Öğrencilerinin Rehberlik Servisine İlişkin Boyutlar Temelinde Genel Görüşlerine Göre Bulgular

10. sınıf öğrencilerinin okul rehberlik servisine yönelik boyutlar temelinde genel görüşleri incelendiğinde, danışmana güven duyma ve rehberlik servisinden yararlanmaya yönelik öğrenci katılımlarının en yüksek düzeyde ($X=3,67$) olduğu, buna karşılık ihtiyaç olarak görüp görmemeye yönelik yararlanma düzeyine katılımlarının ise en düşük düzeyde ($X=2,93$) olduğu görülmektedir. Diğer değerlendirmelerinin ise sırayla; eğitsel ve mesleki sorunlar ($X=3,28$), sosyal sorunlar ($X=3,01$) ve çekinmeden yardım alma ($X=3,00$) ve kişisel sorunlar ($X=2,94$) olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 4).

Tablo 4. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeyleri Alt Boyutlarına Ait Bulgular

Boyutlar	N	\bar{X}	SS
İhtiyaç Olarak Görüp Görmeme	896	2,93	,953
Çekinmeden Yardım Alma	896	3,00	,708
Danışmana Güven Duyma	896	3,67	,942
Sosyal Sorunlar	896	3,01	,939
Eğitsel ve Mesleki Sorunlar	896	3,28	1,030
Kişisel Sorunlar	896	2,94	1,002
Genel Katılım	896	3,13	1,33

Tablo 4'te puan ortalamaları dikkate alınarak bir değerlendirme yapıldığında, 10. sınıf öğrencilerinin tüm alt boyutlarda vermiş oldukları yanıtların katılımlarına göre orta düzeyde olduğu görülmektedir. Ayrıca 10. sınıf öğrencilerinin rehberlik servisinden yararlanma düzeyine ilişkin değerlendirmelerini ortaya koyan katılımlarının da orta düzeyde ($\bar{x}=3,13$) olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 4).

3.1.2. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeyine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan 10. sınıf öğrencilerinin rehberlik hizmetlerinden yararlanma düzeylerine ait ortalama ve standart sapma değerleri aşağıda verilmiştir.

3.1.2.1. 10. Sınıf Öğrencilerinin İhtiyaç Olarak Görüp Görmeme Boyutu İçin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine Ait Bulgular

Tablo 5’te 10. sınıf öğrencilerinin ihtiyaç olarak görüp görmeme durumu sebebiyle rehberlik hizmetlerinden yararlanma düzeylerinde öğrencilerin en çok katılım gösterdikleri ifadelerin “Her okulun rehber öğretmene ihtiyacı olduğunu düşünürüm.” ($X=4,11$) ve “Rehberlik servisinin her okulda olması gerektiğini düşünürüm.” ($X=4,01$) ifadeleri olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en az katılım gösterdikleri ifadenin ise “Rehberlik servisinin okulda yaptığı çalışmaları takip ederim.” ($X=2,92$) olduğu bulunmuştur (Tablo 5).

Tablo 5. 10. Sınıf Öğrencilerinin İhtiyaç Olarak Görüp Görmeme Sebebiyle Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Boyut Adı	Sıra No	Anket Maddeleri	Öğrenciler	
			\bar{X}	ss
1. İhtiyaç Olarak Görüp Görmeme	1	Her okulun rehber öğretmene ihtiyacı olduğunu düşünürüm.	4,11	1,33
	2	Okulumuzda rehberlik servisinin olmayışını önemli bir eksiklik olarak görürüm.	3,61	1,45
	4	Rehberlik servisinden tüm öğrencilerin faydalanmasını isterim.	4,01	1,24
	29	Çeşitli yazıların ve bilgilendirmelerin yer aldığı rehberlik panosunun faydalı olduğunu düşünürüm.	3,26	1,31
	30	Rehberlik servisinin okulda yaptığı çalışmaları takip ederim.	2,92	1,28
	34	Okulumuzda rehberlik servisinin gerekli olduğunu düşünürüm.	3,77	1,35
	36	Rehberlik servisinin her okulda olması gerektiğini düşünürüm.	4,01	1,39
Toplam			3,67	1,32

3.1.2.2. 10. Sınıf Öğrencilerinin Çekinmeden Kendi İstekleriyle Gitme Boyutu İçin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine Ait Bulgular

Tablo 6’da, 10. sınıf öğrencilerinin çekinmeden yardım alabilme sebebiyle rehberlik hizmetlerinden yararlanma düzeylerinde öğrencilerin en çok katılım gösterdikleri ifadelerin “Kendi isteğimle rehberlik servisine giderim.” ($X=3,66$) ve “Rehberlik servisine çekinmeden giderim” ($X=3,36$) ifadeleri olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en az katılım gösterdikleri ifadenin ise “Rehberlik servisine gittiğimde alay konusu olacağımı düşünürüm.” ($X=2,15$) ve “Ailemin isteği ile rehberlik servisine giderim.” ($X=2,41$) olduğu bulunmuştur (Tablo 6).

Tablo 6. 10. Sınıf Öğrencilerinin Çekinmeden Yardım Alma Sebebiyle Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Boyut Adı	Sıra No	Anket Maddeleri	Öğrenciler	
			\bar{X}	ss
2. Çekinmeden Yardım alma	3	Rehberlik servisine çekinmeden giderim.	3,36	1,30
	5	Ailemin isteği ile rehberlik servisine giderim.	2,41	1,31
	6	İhtiyaç duyduğum her zaman kolaylıkla rehber öğretmene ulaşırım.	3,28	1,33
	7	Kendi isteğimle rehberlik servisine giderim.	3,66	1,33
	8	Öğretmenlerimin isteği ile rehberlik servisine giderim.	2,65	1,27
	9	Rehberlik servisinin idari bölümden bağımsız bir kata olmasını isterim.	3,33	1,45
	24	Rehberlik servisine gittiğimde alay konusu olacağımı düşünürüm.	2,15	1,34
	33	Ailem rehberlik servisine gitmemi destekler.	3,16	1,37
Toplam			3,00	1,39

3.1.2.3. 10. Sınıf Öğrencilerinin Danışmana Güven Duyma ve Yakın Hissetme Boyutu İçin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine Ait Bulgular

Tablo 7’de, 10. sınıf öğrencilerinin danışmana güven duyması ve yakın hissetmesi sebebiyle rehberlik hizmetlerinden yararlanma düzeylerinde öğrencilerin en çok katılım gösterdikleri ifadelerin “Rehberlik servisiyle sorunlarımı paylaşmak beni rahatlatır.” ($X=3,21$) ve “Kişisel bilgilerimin rehberlik servisinde gizli tutulduğuna inanırım.” ($X=3,41$) ifadeleri olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en az katılım gösterdikleri ifadenin ise “Karşı cinsle olan sorunlarımı rehberlik servisiyle rahatlıkla paylaşırım.” ($X=2,34$) olduğu bulunmuştur (Tablo 7).

Tablo 7. 10. Sınıf Öğrencilerinin Danışmana Güven Duyma ve Yakın Hissetme Sebebiyle Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Boyut Adı	Madde No	Anket Maddeleri	Öğrenciler	
			\bar{X}	ss
3. Danışmana Güven Duyma	10	Rehberlik servisiyle sorunlarımı paylaşmak beni rahatlatır.	3,21	1,36
	11	Yaşadığım olumsuz olaylara karşı rehberlik servisinin ilgili olduğunu düşünürüm.	2,90	1,38
	12	Rehberlik servisinde kendimi güvenli ve rahat hissedirim.	3,25	1,29
	13	Kişisel bilgilerimin rehberlik servisinde gizli tutulduğuna inanırım.	3,41	1,39
	14	Kimseyle paylaşmadığım sorunlarımı rehberlik servisiyle paylaşırım.	2,49	1,32
	21	Karşı cinsle olan sorunlarımı rehberlik servisiyle rahatlıkla paylaşırım.	2,34	1,36
Toplam			2,93	1,35

3.1.2.4. 10. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Sorunlar İçin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine Ait Bulgular

Tablo 8’de, 10. sınıf öğrencilerinin sosyal sorunlar sebebiyle rehberlik hizmetlerinden yararlanma düzeylerinde öğrencilerin en çok katılım gösterdikleri ifadelerin “Rehberlik servisinin velilerle ve diğer öğretmenlerle iletişiminin iyi olduğunu düşünürüm.” ($\bar{x}=3,34$) ve “Rehberlik servisi okulun ve çevrenin imkanlarını tanıtarak okula ve çevreye uyum sağlamamda yardımcı olur.” ($\bar{x}=3,26$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en az katılım gösterdikleri ifade ise “Ailemle iyi ilişkiler kurmamda rehberlik servisinin katkısı büyüktür.” ($\bar{x}=2,40$) olduğu bulunmuştur. (Tablo 8).

Tablo 8. 10. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Sorunlar Sebebiyle Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Boyut Adı	Sıra No	Anket Maddeleri	Öğrenciler	
			\bar{X}	ss
4. Sosyal Sorunlar	16	Rehberlik servisinin velilerle ve diğer öğretmenlerle iletişiminin iyi olduğunu düşünürüm.	3,34	1,28
	17	Rehberlik servisinin velilerle yaptığı toplantıları faydalı bulurum.	3,18	1,37
	25	Ailemle iyi ilişkiler kurmamda rehberlik servisinin katkısı büyüktür.	2,40	1,32
	26	Öğretmenlerle yaşadığım sorunların çözümü için rehberlik servisinden yardım alırım.	2,81	1,37
	27	Rehberlik servisi okulun ve çevrenin imkanlarını tanıtarak okula ve çevreye uyum sağlamamda yardımcı olur.	3,26	1,28
	28	Rehberlik servisi çevre ve arkadaşlık ilişkilerimin iyileşmesinde katkı sağlar.	3,05	1,32
Toplam			3,00	1,32

3.1.2.5. 10. Sınıf Öğrencilerinin Eğitsel ve Mesleki Sorunlar İçin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine Ait Bulgular

Tablo 9’da, 10. sınıf öğrencilerinin eğitsel ve mesleki sorunlar sebebiyle rehberlik hizmetlerinden yararlanma düzeylerinde öğrencilerin en çok katılım gösterdikleri ifadelerin “Sınav sistemleri konusunda rehberlik servisinden yararlanırım.” ($X=3,85$) ve “Yetenek, ilgi ve gereksinimlerimizi tespit etmek için yapılan (anket, test, envanter vb.) çalışmaların faydalı olduğunu düşünürüm.” ($X=3,31$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en az katılım gösterdikleri ifade ise “Ders başarımları ve motivasyonumu arttırmak için rehberlik servisinden yararlanırım.” ($X=3,07$) olduğu bulunmuştur (Tablo 9).

Tablo 9. 10. Sınıf Öğrencilerinin Eğitsel ve Mesleki Sorunlar Sebebiyle Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine İlişkin Görüşlerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Boyut Adı	Madde No	Anket Maddeleri	Öğrenciler	
			\bar{X}	ss
5. Eğitsel ve Mesleki Sorunlar	15	Yetenek, ilgi ve gereksinimlerimizi tespit etmek için yapılan (anket, test, envanter vb.) çalışmaların faydalı olduğunu düşünürüm.	3,31	1,42
	18.	Ders başarımları ve motivasyonumu arttırmak için rehberlik servisinden yararlanırım.	3,07	1,33
	22.	Alan/ders ve meslek seçiminde rehberlik servisinden yararlanırım.	3,39	1,40
	31.	Sınav sistemleri konusunda rehberlik servisinden yararlanırım.	3,35	1,41
Toplam			3,28	1,29

3.1.2.6. 10. Sınıf Öğrencilerinin Kişisel Sorunlar İçin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine Ait Bulgular

Tablo 10'da, 10. sınıf öğrencilerinin kişisel sorunlar sebebiyle rehberlik hizmetlerinden yararlanma düzeylerinde öğrencilerin en çok katılım gösterdikleri ifadelerin "Rehberlik servisi problemlerimi çözmemde ve doğru kararlar almamda yol gösterir." ($X=3,88$) ve "İleriki yaşantımda hata yapmamak için rehberlik servisinden yararlanırım." ($X=3,13$) olduğu görülmektedir. Öğrencilerin en az katılım gösterdikleri ifade ise "Ergenlik dönemimi rahat ve sağlıklı atlatabilmem için rehberlik servisinden yararlanırım." ($X=2,43$) olduğu bulunmuştur (Tablo 10).

Tablo 10. 10. Sınıf Öğrencilerinin Kişisel Sorunlar Sebebiyle Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerine İlişkin Dağılımı ve Standart Sapma Değerleri

Boyut Adı	Madde No	Anket Maddeleri	Öğrenciler	
			\bar{X}	ss
6. Kişisel Sorunlar	19	Kaygı, korku, özgüven, öfke gibi duygusal sorunlarımın çözümünde rehberlik servisinden yardım alırım.	2,88	1,35
	20	Ergenlik dönemimi rahat ve sağlıklı atlatabilmem için rehberlik servisinden yararlanırım.	2,43	1,33
	23	Rehberlik servisi problemlerimi çözmemde ve doğru kararlar almamda yol gösterir.	3,38	1,31
	32	Yaşadığım sorunların nedenlerini görmek için rehberlik servisinden yararlanırım.	2,88	1,34
	35	İleriki yaşantımda hata yapmamak için rehberlik servisinden yararlanırım.	3,13	1,36
Toplam			2,94	1,33

3.1.3. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeyine İlişkin Görüşlerinin Değişkenlere Göre Dağılımı

Araştırmanın bu bölümünde, 10. sınıf öğrencilerinin okul rehberlik servisine ilişkin, Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeyi başlıklı anketin alt boyutlarına ilişkin boyutlarda yer alan maddelere yönelik görüşlerinin demografik değişkenlere göre farklılaşma düzeyleri incelenmiştir. 896 katılımcının verilerinin incelendiği çalışmada, demografik değişkenlere göre rehberlik servisi alt boyutları bulguları aşağıdaki gibidir:

3.1.3.1. Cinsiyet Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumu

10. sınıf öğrencilerinin rehberlik hizmetlerinden yararlanma düzeylerinin cinsiyet değişkeni açısından anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için bağımsız örneklem için t testi kullanılmıştır.

Tablo 11. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Durumu Görüşlerinin Alt Boyutlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

<i>Boyutlar</i>	<i>Gruplar</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>ss</i>	<i>sd</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
İhtiyaç Olarak Görüp Görmeme	A) Kız	527	3,72	,895	893	2,07	0,38
	B) Erkek	368	3,59	1,002			
	Toplam	896					
Çekinmeden Yardım Alabilme	A) Kız	527	3,02	,701	893	0,85	0,39
	B) Erkek	368	2,97	,719			
	Toplam	896					
Danışmana Güven Duyma Yakın Hissetme	A) Kız	527	2,92	,976	893	-	0,71
	B) Erkek	368	2,95	,921		0,36	
	Toplam	896					
Sosyal Sorunlar	A) Kız	527	2,97	,925	893	-	0,15
	B) Erkek	368	3,06	,959		1,42	
	Toplam	896					

Eğitsel ve Mesleki Sorunlar	A) Kız	527	3,30	1,032	893	0,62	0,53
	B) Erkek	368	3,25	1,028			
	Toplam	896					
Kişisel Sorunlar	A) Kız	527	2,88	1,004	893	-	,0,05
	B) Erkek	368	3,02	,997			1,96
	Toplam	896					

*p<.05

Analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin kişisel sorunlar [$t_{(893)} = -1,96$, $p > .05$], eğitsel ve mesleki sorunlar [$t_{(893)} = 0,62$, $p > .05$], sosyal sorunlar [$t_{(893)} = -1,42$, $p > .05$], danışmana güven duyma [$t_{(893)} = 2,07$, $p > .05$], ihtiyaç olarak görüp görmeme [$t_{(893)} = -0,36$, $p > .05$] ve çekinmeden yardım alabilme [$t_{(893)} = 0,85$, $p > .05$] boyutlarında görüşleri arasında cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu bulgu, 10. sınıf öğrencilerinin okul rehberlik servisine ilişkin görüşleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir (Tablo 10). Katılımcı grupların görüşleri puan ortalamaları açısından değerlendirildiğinde, kız ve erkek öğrencilerin görüşlerinin birbirlerine yakın olduğu görülmüştür. Ayrıca, kız öğrencilerin eğitsel sorunlar, ihtiyaç olarak görüp görmeme ve çekinmeden yardım alabilme ortalamalarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu; diğer alt boyutlar olan kişisel sorunlar, sosyal sorunlar ve danışmana güven duyma boyutlarında ise erkek öğrencilerin ortalamalarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca hem kız hem de erkek öğrencilerin kişisel, eğitsel ve mesleki ve sosyal sorunlar, ihtiyaç olarak görüp görmeme ve çekinmeden yardım almaya ilişkin katılımlarının “orta düzeyde” olduğu bulunmuştur (Tablo 11).

3.1.3.2. Lise Türü Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumu

Farklı 5 lise türüne göre gruplandırılan öğrencilerin, rehberlik servisinden yararlanma düzeyleri arasında anlamlı fark olup olmadığını sınamak için, lise türüne göre oluşturulan grupların görüşlerinin ortalamaları ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ile karşılaştırılmıştır.

Tablo 12. 10. Sınıf Öğrencilerinin Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeyleri Alt Boyutlarının Lise Türüne Göre Karşılaştırılması

Boyutlar	Gruplar	N	\bar{X}	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı fark (Tukey)
İhtiyaç Olarak Görüp Görmeme	1. Fen Lisesi	84	3,49	Gruplar arası	21,275	5	4,255	4,90	,00*	2-5
	2. Anadolu Lisesi	220	3,78							
	3. Anadolu İmam Hatip Lisesi	192	3,86							
	4. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	230	3,64	Gruplar içi	772,083	890	,868			
	5. Sosyal Bilimler Lisesi	94	3,39							
	6. Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	76	3,51							
	Toplam	896	3,67							
Çekinmeden Yardım Alma	1. Fen Lisesi	84	3,02	Gruplar arası	10,633	5	2,127	4,31	,01*	6-5 6-4
	2. Anadolu Lisesi	220	3,09							
	3. Anadolu İmam Hatip Lisesi	192	3,07							
	4. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	230	2,86	Gruplar içi	438,507	890	,493			
	5. Sosyal Bilimler Lisesi	94	2,86							
	6. Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	76	3,14							
	Toplam	896	3,00							
Danışma Güven Duyma	1. Fen Lisesi	84	2,93	Gruplar arası	82,989	5	4,374	4,92	,00*	6-5
	2. Anadolu Lisesi	220	2,94							
	3. Anadolu İmam Hatip Lisesi	192	3,04							
	4. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	230	2,93	Gruplar içi	21,872	890	,888			
	5. Sosyal Bilimler Lisesi	94	2,53							
	6. Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	76	3,16							
	Toplam	896	2,93							
Sosyal Sorunlar	1. Fen Lisesi	84	2,88	Gruplar arası	26,940	5	5,388	6,28	,00*	6-5
	2. Anadolu Lisesi	220	3,02							
	3. Anadolu İmam Hatip Lisesi	192	3,19	Gruplar içi	762,541	890	,857			
	4. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	230	3,00							
	5. Sosyal Bilimler Lisesi	94	2,59							
	6. Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	76	3,18							

Eğitsel Sorunlar	Toplam	896	3,01							
	1. Fen Lisesi	84	3,29	Gruplar arası	27,095	5	5,419	5,23	,00*	3-5
	2. Anadolu Lisesi	220	3,39							
	3. Anadolu İmam Hatip Lisesi	192	3,49							
	4. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	230	3,14	Gruplar içi	922,092	890	1,036			
	5. Sosyal Bilimler Lisesi	94	2,93							
	6. Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	76	3,28							
Toplam	896	3,28								
Kişisel Sorunlar	1. Fen Lisesi	84	2,85	Gruplar arası	34,752	5	6,950	7,16	,00*	6-5
	2. Anadolu Lisesi	220	2,97							
	3. Anadolu İmam Hatip Lisesi	192	3,12							
	4. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	230	2,93	Gruplar içi	896,668	890	,970			
	5. Sosyal Bilimler Lisesi	94	2,43							
	6. Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	76	3,14							
	Toplam	896	2,94							

*p<.05

Öğrencilerin lise türlerine göre rehberlik servisinden yararlanma düzeylerinin alt boyutlarının Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçlarına göre, kişisel sorunlar [$F_{(5,890)} = 7,16$ $p < 0,01$] eğitsel sorunlar [$F_{(5,890)} = 5,23$ $p < 0,01$], sosyal sorunlar [$F_{(5,890)} = 6,28$ $p < 0,01$], ihtiyaç olarak görüp görmeme [$F_{(5,890)} = 4,90$ $p < 0,01$], danışmana güven duyma [$F_{(5,890)} = 4,92$ $p < 0,01$] ve çekinmeden yardım alma [$F_{(5,890)} = 4,31$ $p < 0,01$] boyutundaki görüşleri öğrencilerin lise türlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla yapılan Post Hoc Tukey Testi'ne göre farklılığın kaynağı olan grubun kişisel sorunlar, sosyal sorunlar, danışmana güven duyma ve çekinmeden yardım alma boyutları için güzel sanatlar ve spor lisesi öğrencilerinin lehine; eğitsel sorunlar için Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin lehine ve ihtiyaç olarak görüp görmeme alt boyutu için Anadolu lisesi öğrencilerinin lehine anlamlı farklılık saptanmıştır (Tablo 12).

4.1.3.3. Rehberlik Servisinden Daha Önce Yararlanmış Olma Durumu Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumu

10. sınıf öğrencilerinin rehberlik hizmetlerinden yararlanma düzeylerinin önce rehberlik servisinden hizmet almış olma değişkeni açısından karşılaştırmak için bağımsız örneklem için t testi kullanılmıştır.

Tablo 13. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeyi Alt Boyutlarının Daha Önce Rehberlik Hizmeti Almış Olma Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

<i>Boyutlar</i>	Gruplar	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
İhtiyaç Olarak Görüp Görmeme	A) Evet	394	3,80	,917	894	3,59	0,0*
	B) Hayır	502	3,57	,950			
	Toplam	896					
Çekinmeden Yardım alabilme	A) Evet	394	3,16	,691			
	B) Hayır	502	2,87	,695		6,32	0,0*
	Toplam	896					
Danışmana Güven Duyma	A) Evet	394	3,13	,936	894	5,61	0,0*
	B) Hayır	502	2,78	,937			
	Toplam	896					
Sosyal Sorunlar	A) Evet	394	3,19	,944	894	5,12	0,0*
	B) Hayır	502	2,87	,912			
	Toplam	896					
Eğitsel ve Mesleki Sorunlar	A) Evet	394	3,53	,972	894	6,72	0,0*
	B) Hayır	502	3,08	1,031			
	Toplam	896					
Kişisel Sorunlar	A) Evet	394	3,21	,959	894	7,37	0,0*
	B) Hayır	502	2,73	,985			
	Toplam	896					

*p<.05

Analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin kişisel sorunlar [$t_{(894)}= 7,37, p<.01$], eğitsel ve mesleki sorunlar [$t_{(894)}= 6,72, p<.01$], sosyal sorunlar [$t_{(894)}= 5,12, p<.01$], ihtiyaç olarak görüp görmeme [$t_{(894)}= 3,59, p<.01$], danışmana güven duyma [$t_{(894)}= 5,61, p<.01$] ve çekinmeden yardım alabilme [$t_{(894)}= 6,32, p<.01$] boyutları daha önce rehberlik servisinden yararlanmış olma durumu bakımından anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, daha önce servisten hizmet alan öğrencilerin rehberlik servisinden yararlanma boyutlarına ilişkin puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. (Tablo 13).

Ancak katılımcı grupların görüşleri puan ortalamaları açısından değerlendirildiğinde, tüm altboyutlara ilişkin katılımlarının “orta düzeyde” olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 13).

3.1.3.3. Öğrencilerin Not Ortalaması Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumu

Öğrencilerin not ortalamalarına göre Okul Rehberlik Servisinden yararlanma düzeylerinin alt boyutlarını incelemek için Kruskal Wallis Homojenlik Testi uygulanmıştır.

Tablo 14. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisine İlişkin Yararlanma Düzeyi Alt Boyutlarının Not ortalaması Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Boyutlar	Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamlı Fark
İhtiyaç olarak görüp görmeme	1. 50 ve altı	11	477,77	5	13,737	0,01*	1-6 1-3
	2. 50-60	123	462,57				
	3. 60-70	200	434,41				
	4. 70-80	258	458,38				
	5. 80-90	231	448,42				
	6. 90 ve üzeri	73	424,32				
	Toplam	896					
Çekinmeden Yardım Alabilme	1. 50 ve altı	11	447,68	5	,547	,990	
	2. 50-60	123	512,87				
	3. 60-70	200	419,45				
	4. 70-80	258	448,09				
	5. 80-90	231	433,27				
	6. 90 ve üzeri	73	469,41				
	Toplam	896					
Danışmana Güven Duyuma ve Yakın Hissetme	1. 50 ve altı	11	447,68	5	15,679	0,01*	2-3 2-5
	2. 50-60	123	512,87				
	3. 60-70	200	419,45				
	4. 70-80	258	448,09				
	5. 80-90	231	433,27				
	6. 90 ve üzeri	73	469,41				
	Toplam	896					

Tablo 13'ün devamı

Sosyal problemlerden dolayı yararlanma düzeyi	1. 50 ve altı	11	394,09	5	7,594	0,18	-
	2.50-60	123	495,87				
	3. 60-70	200	432,47				
	4. 70-80	258	457,22				
	5. 80-90	231	429,08				
	6.90 ve üzeri	73	451,44				
	Toplam	896					
Eğitsel ve mesleki alanlarda yararlanma düzeyi	1. 50 ve altı	11	413,64	5	4,287	0,50	-
	2.50-60	123	451,90				
	3. 60-70	200	415,46				
	4. 70-80	258	463,24				
	5. 80-90	231	458,02				
	6.90 ve üzeri	73	456,33				
	Toplam	896					
Kişisel Rehberlik Alanında Yararlanma Düzeyi	1. 50 ve altı	11	466,91	5	5,059	0,40	-
	2.50-60	123	506,40				
	3. 60-70	200	430,10				
	4. 70-80	258	457,77				
	5. 80-90	231	425,54				
	6.90 ve üzeri	73	438,48				
	Toplam	896					

*p<.05

Tablo 14'teki bulgulara göre, öğrencilerin rehberlik hizmetlerini ihtiyaç olarak görüp görmeme [$\chi^2_{(4)} = 13,73$, $p < 0,01$] ve danışmana güven duyma [$\chi^2_{(4)} = 8,84$, $p < 0,01$] boyutundaki görüşleri arasında öğrencilerin not ortalamalarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla Mann Whitney U farklılık analizi bulgularına göre farklılığın kaynağı olan grubun, not ortalamaları 50 ve altı ile 50-60 arasında not alan öğrencilerde olduğu görülmektedir (Tablo 14).

3.1.3.4. Öğrencilerin Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Bulgular ve Yorumu

Öğrencilerin kardeş sayısına göre rehberlik servisine ilişkin yararlanma düzeyleri alt boyutlarının farklılaşma düzeylerini incelemek amacıyla Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır.

Tablo 15. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisine İlişkin Yararlanma Düzeyi Alt Boyutlarının Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Boyutlar	Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
İhtiyaç olarak görüp görmeme	1. Tek Çocuk	4	519,63	4	,958	0,91
	2. 1 Kardeş	11	529,41			
	3. 2 Kardeş	39	403,60			
	4. 3 Kardeş	138	471,64			
	5.4 veya üstü Kardeş	704	444,78			
	Toplam	896				
Çekinmeden Yardım Alma	1. Tek Çocuk	4	334,38	4	6,561	0,16
	2. 1 Kardeş	11	444,27			
	3. 2 Kardeş	39	432,41			
	4. 3 Kardeş	138	450,48			
	5.4 veya üstü Kardeş	704	449,72			
	Toplam	896				
Danışmana Güven Duyma ve Yakın Hissetme	1. Tek Çocuk	4	499,38	4	,847	0,92
	2. 1 Kardeş	11	504,23			
	3. 2 Kardeş	39	392,00			
	4. 3 Kardeş	138	424,41			
	5.4 veya üstü Kardeş	704	455,19			
	Toplam	896				
Sosyal problemlerden dolayı yararlanma düzeyi	1. Tek Çocuk	4	519,63	4	4,202	0,37
	2. 1 Kardeş	11	529,41			
	3. 2 Kardeş	39	403,60			
	4. 3 Kardeş	138	471,64			
	5.4 veya üstü Kardeş	704	444,78			
	Toplam	896				
Eğitsel ve mesleki alanlarda yararlanma düzeyi	1. Tek Çocuk	4	504,88	4	3,820	0,43
	2. 1 Kardeş	11	479,55			
	3. 2 Kardeş	39	455,49			
	4. 3 Kardeş	138	441,66			
	5.4 veya üstü Kardeş	704	448,65			
	Toplam	896				
Kişisel Rehberlik Alanında Yararlanma Düzeyi	1. Tek Çocuk	4	504,88	4	,475	0,97
	2. 1 Kardeş	11	479,55			
	3. 2 Kardeş	39	455,49			
	4. 3 Kardeş	138	441,66			
	5.4 veya üstü Kardeş	704	448,65			
	Toplam	896				

*p<.05

Analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin kişisel sorunlar [$\chi^2_{(4)} = 4,75$; $p > 0.05$], eğitsel ve mesleki sorunlar [$\chi^2_{(4)} = 3,82$, $p > 0.05$], sosyal sorunlar [$\chi^2_{(4)} = 4,20$, $p > 0.05$], ihtiyaç olarak görüp görmeme [$\chi^2_{(4)} = 0,95$, $p > 0.05$] ve danışmana güven duyma [$\chi^2_{(4)} = 0,84$, $p > 0.05$] boyutundaki görüşleri arasında öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bununla birlikte, çekinmeden yardım alabilme [$\chi^2_{(4)} = 6,56$ $p < 0.05$] ve çekinmeden yardım alabilme [$\chi^2_{(4)} = 6,56$ $p < 0.05$] kardeş sayısına göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır. (Tablo 15).

3.1.3.5. Baba Eğitim Düzeyine Göre Bulgular ve Yorumu

Öğrencilerin baba eğitim düzeyine göre rehberlik Servisine ilişkin yararlanma düzeyleri alt boyutlarının farklılaşma düzeylerini incelemek amacıyla Kruskal Wallis Testi uygulanmıştır.

Tablo 16. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisine İlişkin Yararlanma Düzeyi Alt Boyutlarının Baba Eğitim Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Boyutlar	Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p
İhtiyaç Olarak Görüp Görmeme	Okur yazar değil	28	449,82			
	İlkokul	287	465,23	4	8,954	0,06
	Ortaokul	243	435,07			
	Lise	205	473,77			
	Üniversite	133	397,73			
Çekinmeden Yardım Alma	Okur yazar değil	28	463,59			
	İlkokul	287	424,35	4	6,565	0,16
	Ortaokul	243	442,63			
	Lise	205	483,54			
	Üniversite	133	454,16			
Danışmana Güven Duyma ve Yakın	Okur yazar değil	28	345,34			
	İlkokul	287	454,03	4	5,288	0,26
	Ortaokul	243	446,72			
	Lise	205	483,54			
	Üniversite	133	454,16			

Hissetme	Lise	205	462,03			
	Üniversite	133	440,69			
	Toplam	896				
	Okur yazar değil	28	414,25			
Sosyal problemlerden dolayı yararlanma düzeyi	İlkokul	287	471,38	4	7,695	0,10
	Ortaokul	243	433,46			
	Lise	205	464,43			
	Üniversite	133	409,26			
	Toplam	896				
Eğitsel ve mesleki alanlarda yararlanma düzeyi	Okur yazar değil	28	404,07			
	İlkokul	287	448,94	4	6,424	0,17
	Ortaokul	243	446,51			
	Lise	205	479,68			
	Üniversite	133	412,49			
	Toplam	896				
Kişisel Rehberlik Alanında Yararlanma Düzeyi	Okur yazar değil	28	373,96			
	İlkokul	287	457,72			
	Ortaokul	243	462,18	4	5,950	,203
	Lise	205	452,62			
	Üniversite	133	412,94			
Toplam	896					

*p<.05

Analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin kişisel sorunlar [$\chi^2_{(4)} = 5,95$; $p > 0.05$], eğitsel ve mesleki sorunlar [$\chi^2_{(4)} = 5,95$, $p > 0.05$], sosyal sorunlar [$\chi^2_{(4)} = 7,69$, $p > 0.05$], ihtiyaç olarak görüp görmeme [$\chi^2_{(4)} = 8,95$, $p > 0.05$] ve danışmana güven duyma [$\chi^2_{(4)} = 5,28$, $p > 0.05$] ve çekinmeden yardım alabilme [$\chi^2_{(4)} = 6,56$ $p < 0.05$] baba eğitim düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaşmadığı görülmektedir (Tablo 16).

3.1.3.6. Anne Eğitim Düzeyine Göre Bulgular ve Yorumu

Anne eğitim düzeyi kategorisine göre gruplandırılmış öğrencilerin rehberlik hizmetlerinden yararlanma düzeyleri Kruskal-Wallis H testi sonuçları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisine İlişkin Yararlanma Düzeyi Alt Boyutlarının Anne Eğitimi Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Boyutlar	Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Sd	X ²	p	Anlamlı Fark
İhtiyaç Olarak Görüp Görmeme	1. Okur yazar değil	145	435,32				
	2. ilkokul	482	459,90	4	2,818	0,59	
	3. Ortaokul	178	445,09				
	4. Lise	66	414,02				
	5. Üniversite	25	420,40				
	Toplam	896					
Çekinmeden Yardım Alma	1. Okur yazar değil	145	398,68				
	2. ilkokul	482	446,44	4	10,685	0,03*	2-5
	3. Ortaokul	178	492,62				2-4
	4. Lise	66	456,30				
	5. Üniversite	25	442,50				
	Toplam	896					
Danışmana Güven Duyma ve Yakın Hissetme	1. Okur yazar değil	145	407,53				
	2. ilkokul	482	458,17	4	6,485	0,16	
	3. Ortaokul	178	455,92				
	4. Lise	66	424,36				
	5. Üniversite	25	510,60				
	Toplam	896					
Sosyal problemlerden dolayı yararlanma düzeyi	1. Okur yazar değil	145	407,53				
	2. ilkokul	482	462,82	4	6,734	0,15	
	3. Ortaokul	178	436,95				
	4. Lise	66	387,96				
	5. Üniversite	25	496,10				
	Toplam	896					
Eğitsel ve mesleki alanlarda yararlanma düzeyi	1. Okur yazar değil	145	423,73				
	2. ilkokul	482	455,99	4	5,050	0,28	
	3. Ortaokul	178	449,63				
	4. Lise	66	415,87				
	5. Üniversite	25	525,96				
	Toplam	896					
Kişisel Rehberlik Alanında Yararlanma	1. Okur yazar değil	145	403,49				
	2. ilkokul	482	462,78				
	3. Ortaokul	178	448,15	4	7,768	0,10	
	4. Lise	66	422,39				

Düzeyi	5. Üniversite	25	505,56
	Toplam	896	

*p<.05

Analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin kişisel sorunlar [$\chi^2_{(4)} = 16,621$; $p > 0.05$], eğitsel ve mesleki sorunlar [$\chi^2_{(4)} = 7,768$, $p > 0.05$], sosyal sorunlar [$\chi^2_{(4)} = 5,050$, $p > 0.05$], ihtiyaç olarak görüp görmeme [$\chi^2_{(4)} = 2,818$, $p > 0.05$] ve danışmana güven duyma [$\chi^2_{(4)} = 6,485$, $p > 0.05$] boyutundaki görüşleri arasında öğrencilerin anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bununla birlikte, çekinmeden yardım alabilme [$\chi^2_{(4)} = 10,685$, $p < 0.05$] anne eğitim düzeyine göre anlamlı biçimde farklılaşmaktadır. Mann Whitney U testi ile yapılan çoklu karşılaştırmalar neticesinde ortaokul mezunu anneler ile okur yazar olmayan ve üniversite mezunu anneler gruplarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca, eğitsel rehberlik alt boyutundaki puan farkı okur-yazar olmayan anne ile üniversite ve ortaokul mezunu anneler gruplarında olduğu görülmüştür. Sonuca göre, annesi ortaokul mezunu olan öğrencilerin çekinmeden yardım alma puanları yüksek; annesi okur yazar olmayan ve üniversite mezunu öğrencilerin çekinmeden yardım alabilme alt boyutunda daha düşük puan aldıkları görülmektedir (Tablo 17).

BÖLÜM IV

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

4.1.Tartışma ve Sonuçlar

Bu bölümde, çalışmada ulaşılan sonuçlara yer verilerek alanda yapılmış ulusal ve uluslararası benzer araştırmalarda elde edilen sonuçlar tartışılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda ileri çalışmalar için öneriler sunulmuştur.

4.1.1. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisine İlişkin Boyutlar Temelinde Genel Görüşlerine Göre Sonuç ve Tartışma

Ortaöğretim 10. sınıf öğrencilerinin rehberlik servisine ilişkin boyutlar temelinde genel görüşleri çerçevesinde, öğrencilerin katılımının en yüksek olduğu boyutun danışmana güven duyma alt boyutundaki maddelerde olduğu görülmektedir. Katılımın en düşük olduğu alt boyutun ise rehberlik servisine yönelik olarak ihtiyaç olarak görüp görmeme olduğu sonucuna varılmıştır. Katılım düzeylerine göre diğer alt boyutlar sırasıyla eğitsel ve mesleki sorunlar, rehberlik servisinden çekinmeden yardım alma, sosyal sorunların çözümüne yönelik yararlanmak ve kişisel sorunlardan dolayı yararlanmak alt boyutları olarak bulunmuştur. Tüm alt boyutlarda öğrenci katılımı değerlendirildiğinde, katılımın orta düzeyde olduğu görülmektedir.

Kurt (2003) tarafından eğitsel rehberlik hizmetleri, ortaöğretim düzeyi son sınıf öğrencileri ve okul rehberlik servisinin görüşleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. Çalışmanın amacı, ortaöğretim kurumlarında eğitsel rehberliğe ilişkin mevcut durumun değerlendirilmesi olarak belirtilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin ve rehber öğretmenlerin görüşleri okul türüne göre karşılaştırılmış ve öğrencilere eğitsel rehberlik konusunda yeterli bilgi sağlanmadığı ve öğrencilerin ilgi alanları, yeterlilikleri ve yeteneklerini değerlendirmek üzere yapılan testlerin yetersiz olduğu görülmüştür. Bu araştırmada elde edilen sonucun bu çalışmanın bulgularıyla tutarlı olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin en düşük katılım gösterdiği okul rehberlik servisini ihtiyaç olarak görüp görmeme durumunun aynı zamanda öğrencilerin kaynakları yeterli görmemelerinden

kaynaklı bir durum olabileceği düşünülebilir. Bu doğrultuda, öğrencilerin okul rehberlik servislerinden yararlanımının ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde olmadığını düşünmelerinden kaynaklı olarak, söz konusu alt boyuta ilişkin düşük katılım gösterdikleri düşünülebilir.

4.1.2. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisini İhtiyaç Olarak Görme Durumundaki Genel Görüşlerine Göre Sonuç ve Tartışma

İlk alt boyutta, öğrencilerin okul rehberlik servisini ihtiyaç olarak görüp görmeme durumlarına ilişkin görüşlerine göre “Her okulun rehber öğretmene ihtiyacı olduğunu düşünürüm.” ifadesinin en yüksek katılım belirtilen ifade olduğu görülmüştür. En düşük katılımın olduğu ifadenin ise “Rehberlik servisinin okulda yaptığı çalışmaları takip ederim.” olduğu görülmektedir. Öğrencilerin rehberlik servisinin okulda yaptığı çalışmaları takip etmemesinin sebebi olarak okul rehberlik servisindeki okul rehber öğretmenlerinin farklı görev tanımlarının olabileceğinden kaynaklı olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik etkililiğini kanıtlamış alanlar arasında, sınav kaygısına yönelik müdahalelerde bulunabildiği ve müdahalelerin başarılı olduğu ifade edilmiştir (Cheek ve ark, 2002). Okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin, öğrencilerin okula devamlılığı için iş birliği içerisinde hareket ederek sistematik ve programa ilişkin değişimlerin gerçekleşmesine yönelik çalışmaları olduğu belirtilmiştir (Kauffman, Klein, & Frase, 1999; Standard, 2003). Lise düzeyinde okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin anında uygun müdahale hususunda etkili olması gereken ve bu yönde yapılandırılan hizmetler olduğu ifade edilmiştir (Hayes ve ark, 2002). Ayrıca okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin sınıf içerisindeki düzensizlikleri ve karmaşayı azalttığı ve bu doğrultuda sınıf öğretmenleri için ayrıca ihtiyaç niteliğinde olduğu belirtilmektedir (Mullis & Otwell, 1997).

Özabacı, Sakarya ve Doğan (2008) tarafından yapılan çalışmada, okul yöneticilerinin okul psikolojik danışmanlık hizmetlerine ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir. Eskişehir’de ilköğretim ve ortaöğretim okullarında yapılan çalışmada, toplam 198 okul yöneticisinin verileri incelenmiştir. Sonuçlara göre, okul yöneticileri okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin öğrencilerin sağlıklı gelişimi için gerekli

olduğunu ve her okulda en az bir okul rehber ve psikolojik danışmanın olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu doğrultuda, okul rehber ve psikolojik danışmanların örgütsel düzeyde de ihtiyaç olarak görüldüğü düşünülmektedir.

Yüksel-Şahin (2008) tarafından yapılan çalışmada, ortaöğretim kademesindeki öğrencilerin okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Öğrencilerin görüşlerine göre bireyi tanıma ve psikolojik danışma hizmetlerinin en sonda yer aldığı görülmektedir. En başta belirtilen hizmet alanları ise müşavirlik ve yönlendirme olarak belirtilmiştir.

Korkut-Owen ve Owen (2008) tarafından yapılan diğer bir çalışmada sonuçlara göre okul yöneticilerin okul psikolojik danışmanlarına yönelik görüşlerinin daha pozitif olduğu görülmüştür. Bununla birlikte görevlere ilişkin görüşler kapsamında okul psikolojik danışmanlarının bireysel faaliyetlere daha fazla zaman ayırmak istedikleri fakat diğer görevlere daha fazla zaman ayırmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Görüşlerin okul yöneticileri ve okul psikolojik danışmanlarında anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür.

Peker ve Kaygusuz (2009) tarafından yapılan çalışmada, kız öğrencilerinin erkek öğrencilerine kıyasla okul psikolojik danışmanlık hizmetlerine daha fazla ihtiyaç duydukları ve hizmetlere ilişkin beklentilerinin daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

Karataş ve Baltacı (2013) tarafından yapılan araştırmada, lise öğrencilerinin okul psikolojik danışma hizmetlerinden yararlanma düzeylerini ve yararlandıkları alanlar ele alınmıştır. Sonuçlara göre, öğrencilerin kişisel ve sosyal konularda öncelikle kendilerinin bu sorunları çözmeye çalıştıkları, sonrasında problemlerinin bir kısmını arkadaşlarına anlatmayı tercih ettikleri ve en son okul psikolojik danışmanına başvurdukları görülmüştür.

Okul servisinden yararlanma düzeyinin diğer bir alt boyutu olan sosyal problemlerin çözümünde yararlanma konusundaki ifadelerle katılım incelendiğinde, 10. Sınıf öğrencilerinin okul rehberlik servisinin veliler ve diğer öğretmenlerle iş birliği içerisinde çalıştığını düşündükleri sonucu elde edilmiştir. Aynı zamanda aileyle iyi ilişkiler kurma konusunda yararlanma düzeyinin alt boyuttaki en düşük katılım gösterilen ifade olduğu

görülmüştür. Sonuç doğrultusunda, 10. sınıf öğrencilerinin aile ile ilgili konularını okul rehberlik servisiyle paylaşma konusunda tereddüt yaşadıkları düşünülebilir.

Öğrencilerin okul rehberlik servisini ihtiyaç olarak görüp görmeme durumlarına ilişkin görüşlerine göre öğrenciler, okul rehberlik servisinin her okulun ihtiyacı olduğunu düşünmektedirler. Öte yandan, öğrencilerin okul rehberlik servisi tarafından yapılan çalışmaları çok fazla takip etmediği görüşü bildirilmiştir.

4.1.3. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinden Çekinmeden Kendi İstekleriyle Gitme Durumundaki Genel Görüşlerine Göre Sonuç ve Tartışma

İkinci alt boyutta, öğrencilerin çekinmeden yardım alma durumuna ilişkin katılımın en yüksek olduğu ifadenin “Kendi isteğimle rehberlik servisine giderim.” ifadesi olduğu görülmüştür. En düşük katılımın olduğu ifadenin ise “Rehberlik servisine gittiğimde alay konusu olacağımı düşünürüm” olduğu görülmüştür. Elde edilen sonucun, öğrencilerin paylaştıkları konuları sınırlandırmış olsalar dahi okul rehberlik servisine gittiklerinde başkaları tarafından yargılandıklarını düşünmüyor oluşları, rehberlik servisinden faydalanma açısından avantaj olarak kabul edilebilir.

Demografik değişkenler arasındaki not ortalaması değişkenine göre orta düzey not ortalamasına tekabül eden 60-70 arası not ortalamasına sahip öğrencilerin ihtiyaç olarak görme durumu ve çekinmeden yardım alma boyutlarındaki katılım düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Not ortalaması olarak düşünüldüğünde, öğrenciler akademik başarılarını daha üst düzeye çıkarmak adına rehberlik servisinden eğitsel konularda yardım alma ihtiyacında olabilecekleri öngörülmektedir. Ayrıca, ebeveyn eğitim düzeyine göre incelendiğinde, baba eğitim düzeyine göre öğrencilerin rehberlik servisinden yararlanmasına ilişkin katılımlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı fakat anne eğitim düzeyi lise olan öğrencilerin çekinmeden yardım alma durumuna ilişkin katılımlarının yüksek olduğu görülmüştür. Elde edilen sonucun, annelerin eğitim düzeyinin çocuklarının ileri düzeyde bilgi ve hizmet alabilmeleri için okul rehberlik servisine gitmeye teşvik edebilecek yeterlilikte olduğu düşünülmektedir.

ABD’de yapılan bir araştırmada lise okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin öğrencilerin görüşleri doğrultusunda şekillendirildiği ifade edilmiştir. Öğrencilerin görüşleri incelendiğinde; okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinden yararlanma ile daha yüksek notlar aldıkları, geleceğe hazırlandıkları süreçte daha iyi eğitim alabildikleri, okulun kariyer ve yüksek öğrenim konularına gerekli bilgileri sağladığı ve okulun ikliminin genel olarak pozitif olduğu belirtilmektedir (Lapan, Gysbers, & Sun, 1997).

şahin ve Yüksel Uyar (2011) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarına göre, daha önce profesyonel psikolojik yardım alan kız öğrenciler ve algılanan ebeveyn tutumları demokratik olan öğrencilerin profesyonel psikolojik yardımdan yararlanmasına yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu sonucu elde edilmiştir. Ebeveyn eğitim durumuna göre, profesyonel psikolojik yardımdan yararlanma düzeyinin farklılığı anlamlı bulunmamıştır.

Öğrencilerin çekinmeden yardım alma durumuna ilişkin katılımın en yüksek olduğu ifadenin “Kendi isteğimle rehberlik servisine giderim.” ifadesi olduğu görülmüştür. En düşük katılımın olduğu ifadenin ise “Rehberlik servisine gittiğimde alay konusu olacağımı düşünürüm.” olduğu görülmüştür. Elde edilen sonucun, öğrencilerin paylaştıkları konuları sınırlandırmış olsalar dahi okul rehberlik servisine gittiklerinde başkaları tarafından yargılandıklarını düşünmüyor oluşları, rehberlik servisinden faydalanma açıısından avantaj olarak kabul edilebilir.

Karatař ve şahin-Baltacı (2013), ortaöğretim kurumlarında yürütölen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik görüşler okul yöneticileri, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul rehber öğretmeni tarafından incelenmiştir. Sonuçlara göre okul yöneticileri, sınıf rehber öğretmeni, okul rehber öğretmeni ve öğrencilerin, psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerini farklı tanımladıkları sonucu elde edilmiştir. Öđrencilere göre ise sorun çözmeye, en fazla yanıtlanan özellik olmakla birlikte daha sonraki nitelikler ise dert ortaklığı, sečenek sunma, yol gösterme, danışma olarak belirtilmiştir. Öđrencilerin yaklaşık yarısının psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine yönelik değerlendirmesinin yeterli olduğu sonucu elde edilmiştir.

Sonuçlara göre, öğrencilerin çekinmeden yardım alma durumuna ilişkin katılım bildiren ifadeler arasında okul rehberlik servisinden çekinmeden yardım aldıkları ve alay konusu olacaklarını düşünmediklerine ilişkin ifadelere katılım gösterdikleri görülmektedir.

4.1.4. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisinde Danışmana Güven Duyma ve Kendine Yakın Görme Durumundaki Genel Görüşlerine Göre Sonuç ve Tartışma

Üçüncü alt boyutta, öğrencilerin danışmana güven duymaya ilişkin katılımları doğrultusunda, katılımlarının en çok olduğu ifade “Kişisel bilgilerimin rehberlik servisinde gizli tutulduğuna inanırım” şeklinde belirtilmiştir. En düşük katılımın olduğu ifade ise “Karşı cinsle ilgili olan sorunlarımı rehberlik servisiyle rahatlıkla paylaşıyorum.” olduğu görülmektedir. En düşük ve en yüksek katılım belirten ifadeler ele alındığında, gizlilik olduğunu düşünmelerine karşın öğrencilerin kendileri açısından daha özel olarak kabul ettiği problemleri konusunda kendilerini açmayı tercih etmediği düşünülebilir. Bu durumun, gelişimsel dönemin getirdiği psikososyal gelişim özellikler ve akran ilişkilerinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin danışmana güven duymaya ilişkin katılımları doğrultusunda, katılımlarının en çok olduğu ifadenin kişisel bilgilerin okul rehberlik servisi tarafından gizli tutulduğunu düşünmeleri olduğu görülmüştür. Öte yandan, gizlilik olduğunu düşünmelerine karşın öğrencilerin karşı cinsle yaşadıkları sorunları okul rehberlik servisiyle paylaşmayı tercih etmediklerine yönelik katılımlarının söz konusu olduğu görülmektedir.

Çalışmada, demografik değişkenler arasındaki lise türü değişkenine göre öğrencilerin bildirdiği yararlanma düzeylerinin farklılığının anlamlı olduğu ve en yüksek katılımın sırasıyla Güzel Sanatlar Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Anadolu Lisesi olduğu görülmüştür. En düşük katılımın ise Sosyal Bilimler Lisesi öğrencilerinde olduğu görülmüştür. Topçu ve Çiçek-Sağlam (2015) tarafından yapılan çalışmada ise rehberlik servisinin etkili olduğunu düşünen öğrencilerin çoğunluğunun Anadolu Öğretmen Lisesi öğrencileri olduğu görülmüştür. Not ortalaması değişkenine göre orta düzey not ortalamasına tekabül eden 60-70 arası not ortalamasına sahip öğrencilerin rehberlik

servisini ihtiyaç olarak görme durumu ve rehberlik servisinden çekinmeden yardım alma boyutlarındaki katılım düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur.

Kuhn (2004) tarafından yapılan çalışmada, lise öğrencilerinin okul psikolojik danışmanlarının rolleri ve özellikleri hakkında düşünceleri değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre öğrenciler, okul psikolojik danışmanının birincil rollerinin akademik başarı, kişisel ve sosyal gelişim ile mesleki gelişimi sağlayacak desteği vermek olduğu belirtilmiştir. Bu roller doğrultusunda, öğrencilerin okul psikolojik danışmanından meslek seçimi, üniversite seçimi ve ders çalışma programı hazırlanması gibi konularda hizmet almayı istediklerini ifade etmişlerdir.

Ünal ve Ünal (2010) tarafından yapılan çalışmada, genel lisede görev yapan öğretmen ve öğrencilerin okul rehber öğretmenine ilişkin algılarının incelendiği çalışmada, öğrencilerin rehber öğretmenini ifade etmek için kullandıkları metaforlar arasında dost, güneş, kitap, arkadaş ve ışık ifadeleri yer almaktadır. Aynı zamanda, kullanılan metaforların mesleki özelliklerle bütünleştirilmesiyle verilen ifadelere bakıldığında rehber öğretmenin trafik levhası gibi olduğu, yol gösterici olduğu ifadeleri yer almaktadır. Bu çalışmada da görüldüğü üzere, öğrencilerin okul psikolojik danışmanına yönelik yol gösterici ve güven verici bir yönü olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin, öğretmenlerine ve okul psikolojik danışmanlarına güven duyması ve etkin iletişim kurmalarının önemini vurgulayan çalışmalar arasında Holland (2015) tarafından öğrenci ve rehber öğretmen arasındaki ilişkide güven unsurunun lise düzeyindeki psikolojik danışmanlık hizmetleri kapsamında değerlendirilmesine yönelik elde edilen sonuçlara göre rehber öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkide güvenin sağlanamaması halinde özellikle öğrencilerin yüksek öğrenimine yönelik yeterli bilgi aktarılamamasına yol açabilecek bir bariyer olduğu sonucu elde edilmiştir.

Öğrencilerin danışmana güven duymaya ilişkin katılımları doğrultusunda, katılımlarının en çok olduğu ifadenin kişisel bilgilerin okul rehberlik servisi tarafından gizli tutulduğunu düşünmeleri olduğu görülmüştür. Öte yandan, gizlilik olduğunu düşünmelerine karşın öğrencilerin karşı cinsle yaşadıkları sorunları okul rehberlik servisiyle paylaşmayı tercih etmediklerine yönelik katılımlarının söz konusu olduğu görülmektedir.

4.1.5. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisine İlişkin Sosyal Sorunlar Boyutundaki Genel Görüşlerine Göre Sonuç ve Tartışma

Okul rehberlik servisinden yararlanma düzeyinin dördüncü alt boyutu olan sosyal problemlerin çözümünde servisten yararlanma konusundaki ifadelerle katılım incelendiğinde, 10. sınıf öğrencilerinin en yüksek katılım gösterdikleri ifadenin “Rehberlik servisinin velilerle ve diğer öğretmenlerle iletişiminin iyi olduğunu düşünüyorum.”, en düşük katılımın olduğu ifadenin ise “Ailemle iyi ilişkiler kurmamda rehberlik servisinin katkısı büyüktür.” olarak bulunmuştur. Öğrencilerin, okul rehber öğretmeni ile veli ya da öğretmenlerin iş birliği içerisinde olmasının servisten sosyal problemlerin çözümünde yararlanmayı sınırlandırabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda aileyle iyi ilişkiler kurma konusunda yararlanma düzeyinin alt boyutlardaki en düşük katılım gösterilen ifade olduğu görülmüştür. Sonuç doğrultusunda, 10. sınıf öğrencilerinin aile ile ilgili konularını okul rehberlik servisiyle paylaşma konusunda tereddüt yaşadıkları düşünülebilir.

Sculli (2011) tarafından yapılan çalışmada, lise öğrencilerin okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinden yararlanma düzeyleri ve yararlanma alanları değerlendirildiğinde, kız ve erkek öğrencilerin kişisel ve sosyal alanlarda hizmetlerden yararlanmanın farklılık gösterdiği görülmüştür. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre sosyal sorunlar hakkında daha fazla yararlanma gösterdiği sonucu elde edilmiştir. Elde edilen sonucun, cinsiyete göre rehberlik servisinden faydalanma durumunun sosyal sorunlarda farklılıkları olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, bu çalışmada, demografik değişken olarak incelenen cinsiyet değişkeni bakımından okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden yararlanma boyutlarının farklılık göstermediği saptanmıştır.

McHugh ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan araştırmada, ergenlik döneminde ve lise düzeyinde olan öğrencilerin öğretmenlerine yönelik bakış açılarının destekleyici öğretmen-öğrenci ilişkisinin kurulmasına yönelik kolaylaştırıcı ya da engelleyici olabileceği ifade edilmiştir. Çalışmada, öğretmenlerin destekleyici hizmetleri sunmaları hususunda öğrencilerin gelişimsel düzeylerini ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurmaları gerektiği ifade edilmiştir.

4.1.6. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisine İlişkin Eğitsel ve Mesleki Sorunlar Boyutundaki Genel Görüşlerine Göre Sonuç ve Tartışma

Beşinci alt boyut olan, öğrencilerin eğitsel ve mesleki konularla ilgili olarak okul rehberlik servisinden yararlanma düzeyi incelendiğinde öğrencilerin alan türünün ve mesleki seçimler konusunda okul rehberlik servisinden yararlanmasının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca, eğitsel konulardaki katılımın mesleki konulara ilişkin yararlanma düzeyinden daha düşük olduğu görülmüştür. 10. sınıf öğrencilerinin eğitsel konulardan çok, mesleki konulara ilişkin okul rehberlik servisinden bilgi edinmeyi tercih ettiği görülmektedir.

Kuzgun (1981) tarafından yapılan araştırmada okullarda sağlanan mesleki rehberlik hizmetlerinin öğrencilerin özelliklerini ve ilgi alanlarını ne ölçüde gözettiği ele alınmıştır. Deneysel çalışmanın sonuçlarına göre, mesleki rehberlik alanında öğrenciler tek bir yeterlilik üzerinden değil; hesaplama, sosyal hizmet gibi alanlara dair mesleklerin tanıtılması gerektiğini ifade etmiştir.

Söz konusu yararlanma alt boyutuna ilişkin yapılan benzer bir çalışmada, Koçak (2001) tarafından Gaziantep'te yapılan ve ortaöğretim okullarında mesleki rehberlik hizmetlerinin değerlendirildiği çalışmada okullardaki mesleki rehberlik uygulamaları incelenmiştir. Sonuçlara göre okulların %65'inde yetenek testi uygulanmadığı ve %12'sinin ise rehberlik eğitimini yeterli görmediği saptanmıştır.

Sculli (2011) tarafından yapılan çalışmada, lise öğrencilerin okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinden yararlandığı alanların çoğunlukla mesleki ve akademik alanlar olduğu sonucu elde edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, lise öğrencilerinin üniversite seçimi, ilgi alanlarına yönelik meslekler ve mezuniyet prosedürleri hakkında bilgi alabilmek amacıyla okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinden yararlandıkları görülmüştür. Akademik ve mesleki konularda yararlanma düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür.

Öğrencilerin eğitsel ve mesleki konularla ilgili olarak okul rehberlik servisinden yararlanma düzeyi incelendiğinde öğrencilerin alan türünün ve mesleki seçimler konusunda

okul rehberlik servisinden yararlanmanın daha yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca, eğitsel konulardaki katılımın mesleki konulara ilişkin yararlanma düzeyinden daha düşük olduğu görülmüştür. 10. sınıf öğrencilerinin eğitsel konulardan çok, mesleki konulara ilişkin okul rehberlik servisinden bilgi edinmeyi tercih ettiği görülmektedir.

4.1.7. 10. Sınıf Öğrencilerinin Okul Rehberlik Servisine İlişkin Kişisel Sorunlar Boyutundaki Genel Görüşlerine Göre Sonuç ve Tartışma

Altıncı alt boyut olan, öğrencilerin kişisel rehberlik alanında ve kişisel sorunların çözümünde okul rehberlik servisinden yararlanma düzeyini belirten ve en yüksek katılımın olduğu ifadenin “Rehberlik servisi problemimi çözmemde doğru kararlar almamda yol gösterir.” olduğu görülmektedir. Katılımın en düşük olduğu ifadenin ise “Ergenlik dönemini rahat ve sağlıklı atlatabilmem için rehberlik servisinden yararlanırım,” olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlara göre, kişisel rehberlik alanında ve kişisel problemlerin çözümünde, öğrencilerin sorunlarını çözmek için okul rehberlik servisinden yararlanmanın söz konusu olduğu ancak içinde buldukları dönemin getirdiği sorunları paylaşma konusunda tereddüt içerisinde oldukları söylenebilir.

Ergenlik döneminin getirdiği sorunları paylaşmanın dışında, öğrencilerin okula ilişkin genel konularla ilgili yardım aldığı düşünülmektedir. Öğrencilerin gelişimsel dönemlerine ilişkin yardım almamasının ihtiyaçlarına yönelik olarak okul rehberlik servisinden kısmi yardım aldıklarını düşündürmektedir. Güven ve Kılıç (2016) tarafından yapılan çalışmada elde edilen sonuçlara göre rehber öğretmenlerinin okuldaki çalışmalarını öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik belirledikleri ve bunu yapmak için öğrencilerle görüşmeyi tercih ettikleri belirtilmiştir.

Kaya, Bölükbaşı, Macit ve Siyez (2012) tarafından rehberlik ve psikolojik danışmanlık servisine yapılan müracaatların değerlendirilmesi incelendiğinde, sınıf düzeyi ve çocuğun gelişim özellikleri gözetilerek yapılandırılan rehberlik programlarının okulda işlevsel bir şekilde uygulanmasıyla öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanabileceği görülmüştür.

Yüksel-Şahin ve Hotaman (2007) tarafından yapılan araştırmada, ortaöğretim öğrencilerine yönelik okul psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşleri değerlendirilmiştir. Öğrenci görüşlerine göre en fazla hizmet verilen ve en az hizmet verilen alanları başta konsültasyon olmak üzere yöneltme-yerleştirme, izleme, çevre ve veli ile ilişkiler hizmeti, oryantasyon hizmeti, araştırma ve değerlendirme hizmeti, bilgi toplama ve yayma hizmeti, bireyi tanıma hizmeti ve psikolojik danışma hizmeti olarak sıralamışlardır. Elde edilen sonucun, okul rehberlik servisinin kapsamının çok boyutlu olmasından kaynaklı olarak öğrencilerin kişisel rehberlik alanında yararlanma düzeylerinin düşük olabileceği düşünülmektedir.

Demir (2010) okul psikolojik danışma ve rehberlik servisi olan ve olmayan öğrencilerde eğitim gören öğrencilerin problem algılarını karşılaştırmıştır. Sonuçlara göre, rehberlik servisi olan okullardaki öğrencilerin rehber öğretmeni olmayan okullardaki öğrencilere kıyasla problem algısının düşük olması istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu araştırmada elde edilen bulgunun çalışmayla tutarlı olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada, öğrencilerin en yüksek katılım gösterdikleri boyutun danışmana güven duyma alt boyutundaki maddeler olduğu görülmekle birlikte, okuldaki rehber öğretmenin bulunmasının öğrencilere güven veren bir durum olması ve problemlerine ilişkin çözüm bulabilecekleri ve yararlanım sağlayabilecekleri bir birim olduğunu düşünmeleriyle ilişkilendirilebilir.

Kişisel rehberlik alanında ve kişisel problemlerin çözümünde, öğrencilerin sorunlarını çözmek için okul rehberlik servisinden yararlanmasının söz konusu olduğu ancak içinde buldukları dönemin getirdiği sorunları paylaşma konusunda tereddüt içerisinde olabildikleri görülmektedir. Ergenlik döneminin getirdiği sorunları paylaşmanın dışında, öğrencilerin okula ilişkin genel konuları kapsayan kişisel sorunlarıyla ilgili yardım aldığı düşünülmektedir.

4.2.Öneriler

Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda hem araştırmacılara hem de uygulayıcılara yönelik öneriler aşağıdaki gibidir:

4.2.1. Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Araştırmanın örneklemini Siirt il merkezinde öğrenim gören 10. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın farklı şehirlerdeki lise öğrencileriyle tekrarlanabileceği ve güncel duruma ilişkin sonuçların karşılaştırılabileceği düşünülmektedir.
2. Araştırmada yalnızca öğrencilerin görüşleri değerlendirilmiş olup, okul rehberlik servisinden yararlanma düzeylerinin öğretmenler ve okul yöneticilerinin perspektifinden değerlendirilebileceği ve karşılaştırılabileceği düşünülmektedir.

4.2.2. Uygulayıcılar İçin Öneriler

1. Okul rehberlik servisinden yararlanma düzeyleri incelendiğinde, tüm boyutların orta düzeyde katılım düzeyi olmasına karşın, kişisel problemlerden kaynaklı olarak yararlanma düzeyinin diğer alt boyutlara göre daha düşük olduğu görülmüştür. Bu hususta okul rehber öğretmenlerinin servise yönelik ve öğrenciler için sağlayabilecek hizmetlere ilişkin daha detaylı bilgi vermeleri gerekmektedir.
2. Öğrencilerin yararlanma düzeyleri arasında yer alan, danışmana güven duyma alt boyutunun en yüksek katılım düzeyi saptanan alt boyut olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda, okul rehberlik servisinin bilgi açısından hizmet sağlamasının yanı sıra iletişim becerileri bakımından öğrencilerle olan güven ilişkisini sürdürmeleri gerekmektedir. Böylelikle öğrencilerin yaşamında kritik bir evre olan ergenlikte karşılaşabilecekleri güçlüklere ilişkin profesyonel destek alma hususunda daha duyarlı olmalarının sağlanması söz konusu olabilir.
3. Öğrencilerin sosyal problemlerine ilişkin yararlanma düzeyleri incelendiğinde, aileleriyle ilgili paylaşmalarının daha az olduğu görülmektedir. Bu duruma ilişkin öğrencilerin kendilerini ifade edebilmeleri için okul rehber öğretmeninin etkin iletişim becerilerini devreye sokarak öğrencilere güven vermesi ve çözümleri aradıkları sorunlarına ilişkin hassas davranmaları gerekmektedir.

4. Öğrencilerin kendi istekleriyle okul rehberlik servisinden hizmet aldığı belirtilmiş ve öğrenciler kendilerini rehberlik servisinden yardım aldıkları için küçük düşmüş hissetmediklerini ifade etmişlerdir. Buna ek olarak, ergenlik dönemindeki öğrencilerin kendilerini daha güven verici koşullarda açabilmesi ve paylaşımında bulunabilmesi için okul rehberlik servisinin okul içerisindeki konumunun önemli olduğu düşünülmektedir. Diğer branş öğretmenlerinin ya da okul idaresinin yanında konumlandırılan okul rehberlik servisi öğrencilerin gelmekten çekinmesine yol açabilir.
5. Öğrencilerin sınıf içi rehberlik etkinlikleriyle gerekli bilgilerin sağlanabileceği ve belirsizliklerin giderilebileceği düşünülmektedir.
6. Ebeveynlere, öğrencilerin okul rehberlik servisinden yararlanma düzeylerini artırmaya yönelik okul rehberlik servisi tarafından bilgilendirici toplantılar yapabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Altıntaş, E. ve Gültekin, M. (2003). *Psikolojik Danışma Kuramları*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- American School Counselor Association (2004). *ASCA national standards for student*, <http://ascamodel.timberlakepublishing.com/files/NationalStandards.pdf>
- Aydın, D. (2007). *Sosyal Öğrenme Kuramı*. (1. Baskı), (Ed. Deniz, E.) Eğitim Psikolojisi. Ankara: Maya Akademi.
- Baker, S. B., & Gerler, E. R. (2001). Counseling in schools. In D. C. Locke, J. E. Myers, & E. L.Herr (Eds.), *The Handbook of Counseling*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Bakırcıoğlu, R. (2000). *İlköğretim, Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84, 191-215.
- Baymur, F. (1975). *Rehberlik: Rehberlik nedir?*. Ankara: İnkılâp Kitabevi.
- Baysal, A. (2004). *Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Başlıca Hizmet Türleri* (Ed: Alim Kaya). Psikolojik Danışma ve Rehberlik, Ankara, Anı Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., Demirel, F., ve Kılıç, E. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Pegem Yayıncılık.
- Canel, A. N. (2007). *Eğitimde Rehberlik Hizmetlerinin Yeri ve Önemi* (Ed. Betül Aydın). Rehberlik, Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Cheek, J.R., Bradley, L.J., Reynolds, J. & Coy, D.(2002). An intervention for helping elementary students reduce test anxiety. *Professional School Counseling*, 6(2), 162-164.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları* (Çev. T. Ergene). (Birinci Baskı), Ankara, Mentis Yayıncılık.
- Çuhadaroğlu, F. (2000). Ergenlik Döneminde Psikolojik Gelişim Özellikleri. *Katkı Pediatri Dergisi*, 21,863-868.
- Demir, M. (2010). *Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Rehberlik Anlayışları ve Rehberliğe Yönelik Tutumları*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Derman O. (2008). Ergenlerde Psikososyal Gelişim. *Adolesan Sağlığı, II. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sempozyum Dizisi*, 63, 9-21.
- Doğan, S. (2001). *Okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri Nasıl Yapılandırılabilir?* VI. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi. Ankara: ODTÜ Eğitim Fakültesi.
- Erkan, S. (2004) *Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Hazırlanması*. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Fitch, T. & Marshall, J. L. (2004). What counselor do in high-achieving schools: A study on the role of the school counselor. *Professional School Counseling*, 7(3), 172- 177.
- Fox, C. L., & Butler, I. (2009). Evaluating the effectiveness of a school-based counselling service in the UK. *British Journal of Guidance and Counselling*, 37(2), 95-106.

- Gallant, D.J. & Zhao, J. (2011). High school students' perceptions of school counseling services awareness, use and satisfaction. *Counseling Outcome Research and Evaluation*, 2(1), 87-100.
- Güven, M., ve Kutlu, M. (2001). Yatılı ilköğretim bölge okulu öğrencilerinin öğretmenlerden beledikleri ve gözledikleri rehberlik davranışları. *Eğitim Yönetimi*. 7(27), 325-334.
- Güven, M. ve Kılıç, S. (2016). Okul psikolojik danışmanlarının kanıta dayalı psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları hakkındaki görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5, 42-50.
- Gysbers, N. (1990). *Comprehensive Guidance Programs That Work*. Office of Educational Research and Improvement (ED). Washington, DC.
- Hayes, R.L., Nelson, J., Tabin, M., Pearson, G., & Worthy, C. (2002). Using school-wide data to advocate for student success. *Professional School Counseling*, 6(2), 86-95.
- Holland, M.M. (2015). Trusting each other: Student: counselor relationships in diverse high schools. *Sociology of Education*. 88(3), 244-262.
- Ilgar, M.Z. (2002) *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. (Ed. Gürhan Can) Pegem A Yayıncılık.
- Jackson, S. A. (2000). Referrals to The School Counselor: A Qualitative Study. *Professional School Counseling*, 3(4), 277-286.
- Karataş K. ve Kaya, I. (2015). An Investigation of the Perceptions of School Administrators Towards the Roles and Duties of School Counselors. *Eurasian Journal of Educational Research*, 61,181-198.

- Karataş, Z. ve Şahin-Baltacı, H. (2013). Ortaöğretim Kurumlarında Yürütülen Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine Yönelik Okul Müdürü, Sınıf Rehber Öğretmeni, Öğrenci ve Okul Rehber Öğretmeninin (Psikolojik Danışman) Görüşlerinin İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14 (2), 427-460.
- Kaya, A., Bölükbaşı Macit, Z. & Siyez, D. M. (2012). Bir ilköğretim okulu psikolojik danışma ve rehberlik servisine yapılan başvuruların incelenmesi. *İlköğretim Online*, 11(4), 1087-110.
- Kaufman, P., Klein, S., & Frase, M. (1999). *Dropout Ratesin the United States, 1997*. Statistical Analysis Report. U.S. Department of Education.
- Kepçeoğlu, M. (1990). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. (Geliştirilmiş 5. Baskı). Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Kepçeoğlu, M. (1992). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara, Ankara Yayınevi.
- Kepçeoğlu, M. (1994). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Özerler Matbaası.
- Kılıççı, Y. (1992). *Okulda Ruh Sağlığı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kınık E. (2000). Adolesan Dönemde Fiziksel Büyüme ve Cinsel Gelişme. *Katkı Pediatri Dergisi Adolesan Sayısı*, 21(6), 720-740.
- Koçak, R. (2001). *Ortaöğretim Okullarındaki Mesleki Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi (Gaziantep Örneği)*. Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Korkut-Owen, F. & Owen, D. W. (2008). Okul psikolojik danışmanlarının rol ve işlevleri: Yöneticiler ve psikolojik danışmanların görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 207-221.

- Krumboltz, J. D. (2009). The Happenstance Learning Theory. *Journal of Career Assessment*, 17(2), 135-154.
- Kuhn, L. (2004). *Student Perceptions of School Counselor Roles and Functions*. Unpublished master's thesis. Baltimore: University of Maryland.
- Kulaksızoğlu, A. (2002). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurt, B. (2003). *Ortaöğretim Kurumlarında Eğitsel Rehberlik Hizmetlerinin Uygulama ve Değerlendirme Boyutları Açısından İncelenmesi*, Atatürk Üniversitesi, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erzurum.
- Kuzgun, Y. (1981). *Okul Danışman Rol Alguları ve Rol Beklentileri*. İzmir: 1. Ulusal Psikolojik Kongresi.
- Kuzgun, Y. (1997) *Rehberlik ve Psikolojik Danışma* (5. Baskı), ÖSYM Yayınları, Ankara.
- Lapan, R.T., Gysbers, N.C., & Sun, Y. (1997). The impact of more fully implemented guidance programs on the school experiences of high school students: A statewide evaluation study. *Journal of Counseling & Development*, 75, 292-302.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370-396.
- McHugh, R. Munnell, C. Galletta H., Colditz, J.B., & LeBaron Wallace, T. (2013). Bridges and Barriers: Adolescent Perceptions of Student-Teacher Relationships. *Urban Education* 48(1), 9-43.
- McLaughlin, C. & Bovair, K. (Eds.) (1993). *Counselling in Schools*. David Fulton: London
- Meşeci, F., Özcan, N. ve Bozdemir, P. (2007). Öğretmen ve müdürlerin okul psikolojik danışma ve rehberlik servisine yönelik algıları, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 157-171.

- Meydan, B. (2014). Psikolojik danışman adaylarına psikolojik danışma becerilerinin kazandırılması. Karşılaştırmalı bir inceleme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(3), 110-123.
- MEB. (2017). *Milli eğitim bakanlığı rehberlik hizmetleri yönetmeliği*. Ankara: MEB Yayınları.
- Mullis, F. & Otwell, P. (1997). Counselor accountability: A study of counselor effects on academic achievement and student behaviors. *Georgia School Counselors Association Journal*, 1(4), 4-12.
- Myrick, R.D. (2011). *Developmental Guidance and Counseling: A Practical Approach (5th Ed.)*, Minneapolis: Educational Media Corporation.
- Oran, B. (2013). *Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Servisinden Yararlanma Düzeylerinin Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum.
- Ortaöğretim (t.y.). *Türk Dil Kurumu* güncel Türkçe sözlük içinde. Erişim adresi: <http://www.tdk.gov.tr/>
- Özabacı, N., Sakarya, N., ve Doğan, M. (2008). Okul yöneticilerinin okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(19), 8-22.
- Özbay, Y. (2003). *Kişisel Rehberlik: Psikolojik Danışma ve Rehberlik* (Edt. Gürhan Can). Ankara, Pegem A Yayıncılık.
- Özoğlu, S.Ç. (1977). *Eğitimde Rehberlik*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

- Paisley, P. O., & McMahon, H. G. (2001). School Counseling for the 21st Century: Challenges and Opportunities. *Professional School Counseling, 5* (2), 106-116.
- Peker, A. ve Kaygusuz, C. (2009). Genel ve meslek liselerindeki öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerinin incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17*, 96-110.
- Pişkin, M. (2006). *Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Dünü, Bugünü ve Yarını*. İçinde M. Hesapçioğlu ve A. Durmuş (Ed.), Türkiye’de Eğitim Bilimleri: Bir Bilanço Denemesi. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Şahin, H. ve Yüksel Uyar, Ş. (2011). Turkish High School Students’ Attitudes Towards Seeking Professional Psychological Help. *US-China Education Review B 2*, 251-259.
- Santrock, J.W. (2010). *Adolescence* (13th Ed.). New York, McGraw-Hill.
- Sculli, N. (2011). Assessing the counseling needs of high school students: The role of needs assessments in comprehensive school counseling programs (CSCPs) and the ASCA National Model.
- Shrivastava, K. K. (2003). *Principles of guidance and counseling*. New Delhi, Kanishka Publishers.
- Standard, R.P. (2003). High school graduation rates in the United States: Implications for the counseling profession. *Journal of Counseling and Development, 81*(2), 217-221.
- Susman E.J., & Rogol A. (2004). Puberty and Psychological Development. In: *“Handbook of Adolescent Psychology*. (eds) Lerner RM, Steinberg L. (2th ed). Hoboken, New Jersey. John Wiley & Sons, Inc.
- Tabachnick, B.G. & Fidell, L.S. (2013) *Using Multivariate Statistics*. Pearson, Boston.

- Tan, H. (1992), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, İstanbul, İstanbul Yayınevi.
- Tan, H. (2000). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Teori ve Uygulama*. İstanbul, MEB Yayınları.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2015). *Okullarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri kılavuzu*, Ankara.
- Taşkaya, S. M. ve Kurt, Y. (2010). *İlköğretim okullarında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri*. International Conference on New Trends in Education and Their Implications. 909-915.
- Topçu, Ç. (2014). *9. Sınıf Rehberlik Programının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Zonguldak, İstanbul.
- Topçu, Ç. ve Çiçek-Sağlam, A. (2015). 9. Sınıf Rehberlik Programının Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 171-210.
- Torunoğlu, H., ve Gençtanırım, D. (2015). The Perceptions of School Counselors about the Counseling and Guidance Programs of Vocational High Schools. *Procedia, Social and Behavioral Sciences*, 174, 368–376.
- Ültanır, E. (2003). *İlköğretim Birinci Kademedeki Rehberlik ve Danışma*. Ankara, Nobel Yayın.
- Welch, I. D., & McCarroll, L. (1993). The Future of School Counselors. *School Counselor*, 41(1), 48-53.
- World Health Organization (2018). *Adolescent Health*.

https://www.who.int/maternal_child_adolescent/adolescence/en/

- Yeşilyaprak, B. (2000). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- Yeşilyaprak, B. (2003). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri: Gelişimsel Yaklaşım*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Yeşilyaprak, B. (2009). Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik alanının geleceği: Yeni açılımlar ve öngörüler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1), 193.213.
- Yeşilyaprak, B. (2012). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığına giriş*. Yeşilyaprak, B. (Ed.). *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı. Kuramdan uygulamaya*. (2. Baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Yeşilyaprak, B. (2013). *21. Yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri gelişimsel yaklaşım*. 21. Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yörükoğlu, A. (2011). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yüksel-Şahin, F. (2008). Ortaöğretimdeki öğrenci görüşlerine göre psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-26.
- Yüksel-Şahin, F. ve Hotaman, D. (2007). *Bazı Kişisel Değişkenlerin Ortaöğretim Öğrencilerinin Çalışma Becerileri Üzerindeki Etkisi*. XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongre Kitabı, 301.

EKLER

EK I - ARAŞTIRMA İZİNİ

T.C.
SİİRT VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 32790399/399/4020675
Konu: Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

25.02.2019

VALİLİK MAKAMINA
SİİRT

İlgi Siirt Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 22/02/2019 tarih ve 1114 sayılı yazıları

Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalı (Dicle Üniversitesi ile Ortak) tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Mesut YILMAZ'ın yürütmekte olduğu " 10. Sınıf öğrencilerinin Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Biriminde Yararlanma Düzeylerinin Belirlenmesi " adlı tez çalışması kapsamında uygulayacağı Ölçek çalışmasını Müdürlüğümüze bağlı İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarında öğrenim gören öğrencilere okul müdürlüklerince yapılacak bir program kapsamında ve sorumluluğunda eğitim öğretimi aksatamayacak şekilde uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Zekeriya BUTUR
İl Millî Eğitim Müd.Yrd

OLUR
25.02.2019

İsa GÜNEŞ
Vali a
İl Millî Eğitim Müdürü

Yeni Mah. Lise Cad. Öğretmenevi Kat:4 SİİRT
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: hizmetici56@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Musa AYDIN Şef
Tel: (0 484) 223 10 28/1511
Faks: (0 484) 223 22 98

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 1b43-6b6a-3451-aebc-a8e5 kodu ile teyit edilebilir.

EK II- ÖLÇEK İZİNİ

13:14

📶 4.5G 📶 32

ölçek izin talebi

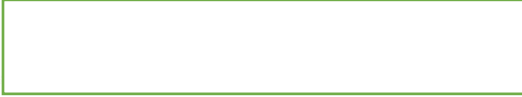
Gelen Kutusu

Burak Bingl 14 Şub

Alıcılar: birsenoran

Hocam merhabalar Ben Burak Bingöl Siirt Üniversitesi Yüksek lisans öğrencisi ve aynı zamanda Rehber Öğretmenim. Yüksek lisans tez çalışmam (11. sınıflar için hazırlanan rehberlik programı ile ilgili görüşler) için "DOKUZUNCU SINIF ÖĞRENCİLERİNİN OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK SERVİSİNDEN YARARLANMA DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ" tezinizdeki öğrenci anketini izninizle kullanabilir miyim. Şimdiden çok teşekkür ederim.

birsen oran 18 Şub

Alıcılar: ben

Burak hocam merhabalar öğrenci anketini kullanabilirsiniz. Benim açımdan bir sıkıntı yok.Çalışmalarınızda başarılar.

Burak Bingl <burbingol@gmail.com>, 14 Şub 2019 Per, 15:29 tarihinde şunu yazdı:

[Alıntılanan metni göster](#)

Burak Bingl 18 Şub

Alıcılar: birsen

Çok teşekkür ederim hocam

13:13

4.5G 33

ölçek izin talebi

Gelen Kutusu

Burak Bingl 14 Şub

Hocam merhabalar Ben Burak Bingöl Siirt Üniversitesi Yüksekisans öğrencisi ve aynı

birsen oran 18 Şub

Burak hocam merhabalar öğrenci anketini kullanabilirsiniz. Benim açımdan bir sıkıntı

Burak Bingl 18 ŞubAlıcılar: **birsen** ▾

Çok teşekkür ederim hocam

birsen oran <birsenor@gmail.com>, 18 Şub 2019 Pzt, 11:00 tarihinde şunu yazdı:[Alıntılanan metni göster](#)

Yanıtla

Tümünü
yanıtla

Yönlendir

EK III. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli Öğrenciler,

Bu anket, okulunuzdaki Rehberlik Servisine ilişkin görüşlerinizi belirleyebilmek amacıyla hazırlanmıştır. Bu konuda içten görüşlerinize ve değerlendirmenize gereksinim duyulmaktadır. Lütfen bütün maddeleri dikkatlice okuyup size uygun gelen seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyarak belirtiniz. Lütfen cevaplanmayan soru bırakmayınız. Anketten elde edilecek veriler bilimsel amaçlar için kullanılacağından adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek yoktur. Sorulara vereceğiniz cevaplar bu araştırma dışında kullanılmayacaktır.

Anketin doldurulmasında göstereceğiniz duyarlılık ve ayıracağınız zaman için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Mesut YILMAZ

Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Öğrencisi

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz

() Kadın

() Erkek

2. Okul türünüz

() Devlet Okulu

() Özel Okul

3. Lise Türünüz

() Fen Lisesi

() Anadolu Lisesi

() Anadolu İmam Hatip Lisesi

() Mesleki Ve Teknik Anadolu Lisesi

() Sosyal Bilimler Lisesi

()Güzel Sanatlar Ve Spor Lisesi

4. 9. sınıf not ortalamanız

() 50 ve altı

() 50-60

() 60-70

() 70-80

() 80-90

() 90 ve üstü

5. Okulunuzdaki Rehberlik servisinden daha önce danışmanlık hizmeti aldınız mı?

Evet Hayır

6. Kaç kardeşiniz?

Tek 1 2 3 4 veya üstü

7. Babanızın eğitimi?

İlkokul Ortaokul Lise Üniversite

8. Babanızın Mesleği:

.....

9. Annenizin eğitimi?

İlkokul Ortaokul Lise Üniversite

10. Annenizin Mesleği:

.....

EK IV - ÖĞRENCİ ANKETİ

Değerli Öğrenci, Aşağıda rehberlik servisine ilişkin ifadeler yer almaktadır. Her bir ifade için yanındaki kutulara 1'den 5'e kadar yer alan <u>(1.Kesinlikle katılmıyorum, 2.Katılmıyorum, 3.Kararsızım, 4.Katılıyorum,5.Kesinlikle katılıyorum)</u> seçeneklerinden sizin için uygun olanı işaretleyiniz. Sorulara vereceğiniz samimi cevaplar, araştırmaya olumlu katkılar sağlayacaktır. Lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmadan cevaplayınız.		Kesinlikle katılmıyorum (1)	Katılmıyorum (2)	Kısmen katılıyorum (3)	Katılıyorum (4)	Kesinlikle katılıyorum (5)
1	Her okulun rehber öğretmene ihtiyacı olduğunu düşünürüm					
2	Okulumuzda rehberlik servisinin olmayışını önemli bir eksiklik olarak görürüm					
3	Rehberlik servisine çekinmeden giderim					
4	Rehberlik servisinden tüm öğrencilerin faydalanmasını isterim					
5	Ailemin isteği ile rehberlik servisine giderim					
6	İhtiyaç duyduğum her zaman kolaylıkla rehber öğretmene ulaşırım					
7	Kendi isteğimle rehberlik servisine giderim					
8	Öğretmenlerimin isteği ile rehberlik servisine giderim					
9	Rehberlik servisinin idari bölümden bağımsız bir kata olmasını isterim					
10	Rehberlik servisiyle sorunlarımı paylaşmak beni rahatlatır					

11	Yaşadığım olumsuz olaylara karşı rehberlik servisinin ilgili olduğunu düşünürüm					
12	Rehberlik servisinde kendimi güvenli ve rahat hissedirim					
13	Kişisel bilgilerimin rehberlik servisinde gizli tutulduğuna inanırım					
14	Kimseyle paylaşmadığım sorunlarımı rehberlik servisiyle paylaşıyorum					
15	Yetenek, ilgi ve gereksinimlerimizi tespit etmek için yapılan (anket,test,envanter vb.) çalışmaların faydalı olduğunu düşünürüm					
16	Rehberlik servisi okulun ve çevrenin imkanlarını tanıtarak okula ve çevreye uyum sağlamamda yardımcı olur					
17	Rehberlik servisi çevre ve arkadaşlık ilişkilerimin iyileşmesinde katkı sağlar					
18	Ders başarımlarımı ve motivasyonumu arttırmak için rehberlik servisinden yararlanırım					
19	Kaygı, korku, özgüven, öfke gibi duygusal sorunlarımın çözümünde rehberlik servisinden yardım alırım					
20	Ergenlik dönemimi rahat ve sağlıklı atlatabilmem için rehberlik servisinden yararlanırım					
21	Karşı cinsle olan sorunlarımı rehberlik servisiyle rahatlıkla paylaşıyorum					
22	Alan/ders ve meslek seçiminde rehberlik servisinden yararlanırım					
23	Rehberlik servisi problemlerimi çözmemde ve doğru kararlar almamda yol gösterir					
24	Rehberlik servisine gittiğimde alay konusu olacağımı düşünürüm					

25	Öğretmenlerle yaşadığım sorunların çözümü için rehberlik servisinden yardım alırım					
26	Rehberlik servisinin velilerle ve diğer öğretmenlerle iletişiminin iyi olduğunu düşünürüm					
27	Rehberlik servisinin velilerle yaptığı toplantıları faydalı bulurum					
28	Ailemle iyi ilişkiler kurmamda rehberlik servisinin katkısı büyüktür					
29	Çeşitli yazıların ve bilgilendirmelerin yer aldığı rehberlik panosunun faydalı olduğunu düşünürüm					
30	Rehberlik servisinin okulda yaptığı çalışmalarını takip ederim					
31	Sınav sistemleri (YGS- LYS) konusunda rehberlik servisinden yararlanırım					
32	Yaşadığım sorunların nedenlerini görmek için rehberlik servisinden yararlanırım					
33	Ailem rehberlik servisine gitmemi destekler					
34	Okulumuzda rehberlik servisinin gerekli olduğunu düşünürüm					
35	İleriki yaşantımda hata yapmamak için rehberlik servisinden yararlanırım					
36	Rehberlik servisinin her okulda olması gerektiğini düşünürüm					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Mesut YILMAZ
Doğum yeri ve Tarihi	Kurtalan (Siirt), 1992
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, 2014
Yüksek Lisans Öğrenimi	-
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	Pesen, A., Yılmaz, M., Pesen, H., & Bingöl, B. (2018). Lise Öğrencilerinin Dikkat Kontrol ve Derse İlgi Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler İncelenmesi. 6. <i>Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi</i> .Kars.
İş Deneyimi	
Stajlar	-
Görevi	Millî Eğitim Bakanlığı Kadrolu Rehber Öğretmen
Çalıştığı Kurumlar	2014-2017 Fatıma Zehra Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Kurtalan/SİİRT 2017-2019 Çapa İlkokulu, Fatih/İSTANBUL
İletişim	
E-posta Adresi	mguneylmz@gmail.com
Tarih	19.06.2019